

VE VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTS

2010.gada publiskais pārskats

Saturs

Priekšvārds.....	3
Pamatinformācija	4
Valsts probācijas dienesta juridiskais statuss un darbības mērķis	4
Dienesta funkcijas.....	4
Dienesta struktūra	5
Dienesta teritoriālās struktūrvienības	6
Pārskata gadā Dienesta īstenotās budžeta programmas (apakšprogrammas).....	8
Dienesta uzdevumi 2010.gadā.....	8
Finanšu resursi un Dienesta darbības rezultāti 2010.gadā.....	9
Finanšu resursi.....	9
Dienesta darbības rezultāti 2010.gadā	12
Piespiedu darbs	12
Sabiedriskais darbs	15
Izlīgums	16
Postpenitenciārā palīdzība	20
Probācijas programmas.....	21
Uzraudzība.....	23
Izvērtēšanas ziņojums.....	25
Dienesta Konsultatīvās padomes	26
Dienesta īstenotie projekti	27
Projekts LV0068 „Par dzimumnoziegumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā”	27
Projekts LV0024 „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana”	28
„Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Valsts probācijas dienesta darbā”	30
Projekts „Kvalitātes vadības sistēmas izveidošana un ieviešana Valsts probācijas dienestā” (Nr.1DP/1.5.1.3.1/08/APIA/SIF/021/19)	31
Dienesta darbības efektivitātes uzlabošana	32
Dienesta personāls	33
Dienesta komunikācija ar sabiedrību	35
Pasākumi sabiedrības informēšanai un izglītošanai	35
Pasākumi sabiedrības viedokļa izziņošanai	36
Sadarbība ar nevalstisko sektoru	36
Dienesta uzdevumi 2011.gadam	37
Pārskata gadā sāktie uzdevumi, kas tiks turpināti 2011. gadā.....	37
2011. gadam izvirzītie uzdevumi.....	37
2011. gadā plānotie sadarbības projekti	38

Priekšvārds

No 2003. gada, kad tika izveidots Valsts probācijas dienests, tas ir mērķtiecīgi attīstīts un modernizēts atbilstoši pasaules augstākajiem standartiem, lai efektīvi veicinātu sabiedrības drošību. Šodien, kad Valsts probācijas dienestam aiz muguras ir vien septiņi gadi, tā ir lielākā sodu izpildes institūcija Latvijā, kas izpilda aptuveni 70% no Latvijā piemērotajiem kriminālsodiem.

Septiņu darbības gadu laikā Valsts probācijas dienests ir pieredzējis, gan progresu un izaugsmi, gan lielus izaicinājumus saglabāt sava darba kvalitāti ar būtiski samazinātiem resursiem. 2010. gadā Valsts probācijas dienests strādāja kopumā ar apmēram 20 000 probācijas klientu, un uzraudzības jomā, kas ir apjomīgākā Valsts probācijas dienesta funkcija, recidīvs bija vien aptuveni 2,2 %, kas ir kvalitatīva darba rādītājs, gan Latvijā, gan salīdzinājumā ar attīstītām valstīm, kurās probācija darbojas vairāk kā 50 gadus.

Neskatoties uz budžeta līdzekļu nepietiekamību Valsts probācijas dienesta funkciju veikšanai pilnā apmērā, arī pērn Valsts probācijas dienests ir saglabājis augstu darba kvalitāti. Jāuzsver, ka tas, galvenokārt, ir bijis iespējams pateicoties darbinieku augstajai kvalifikācijai, kas tika nodrošināta ārvalstu līdzfinansēto projektu ietvaros, kā arī darbinieku lojalitātei un entuziasmam rūpēties par sabiedrības drošību.

Arī starptautiski Latvijas Valsts probācijas dienests ir ievērots un kļuvis par piemēru citām valstīm. Pateicoties Valsts probācijas dienesta darbā izmantotajām modernajām metodēm un to efektīvai pielietošanai ikdienas darbā, mūsu pieredzi vēlas pārņemt arvien jaunas valstis, kurās probācija vēl tiek attīstīta, savukārt Eiropas probācijas organizācija uzteic Latviju, kā veiksmīgāko probācijas sistēmas izveides piemēru.

Probācijas sistēmas pamatā ir tās darbinieki, kuri joprojām darbojas sabiedrības drošības labā, neskatoties uz nesamērīgi zemu atalgojumu un arvien pieaugošo darba apjomu. Tādēļ šoreiz īpaši vēlos pateikties saviem darbiniekiem par spēju būt vienotai komandai ar vienotiem mērķiem arī grūtā brīdī.

Ar cieņu,

Valsts probācijas dienesta vadītājs
Aleksandrs Dementjevs

Pamatinformācija

Valsts probācijas dienesta juridiskais statuss un darbības mērķis

Valsts probācijas dienests (turpmāk – Dienests) ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas darbojas, pamatojoties uz 2003. gada 18. decembrī Saeimā pieņemto likumu «Valsts probācijas dienesta likums», kas ir stājies spēkā 2004. gada 1. janvārī, un saskaņā ar 2005. gada 27. decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 1010 «Valsts probācijas dienesta nolikums».

Dienesta darbības mērķis ir veicināt sabiedrības drošību, veicot kriminālsoda – piespiedu darbs – un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi, pārbaudes laikā uzraugot nosacīti notiesātās personas, nosacīti pirms termiņa no soda atbrīvotās personas un personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, kā arī organizējot izlīgumu kriminālprocesā starp cietušo un likumpārkāpēju.

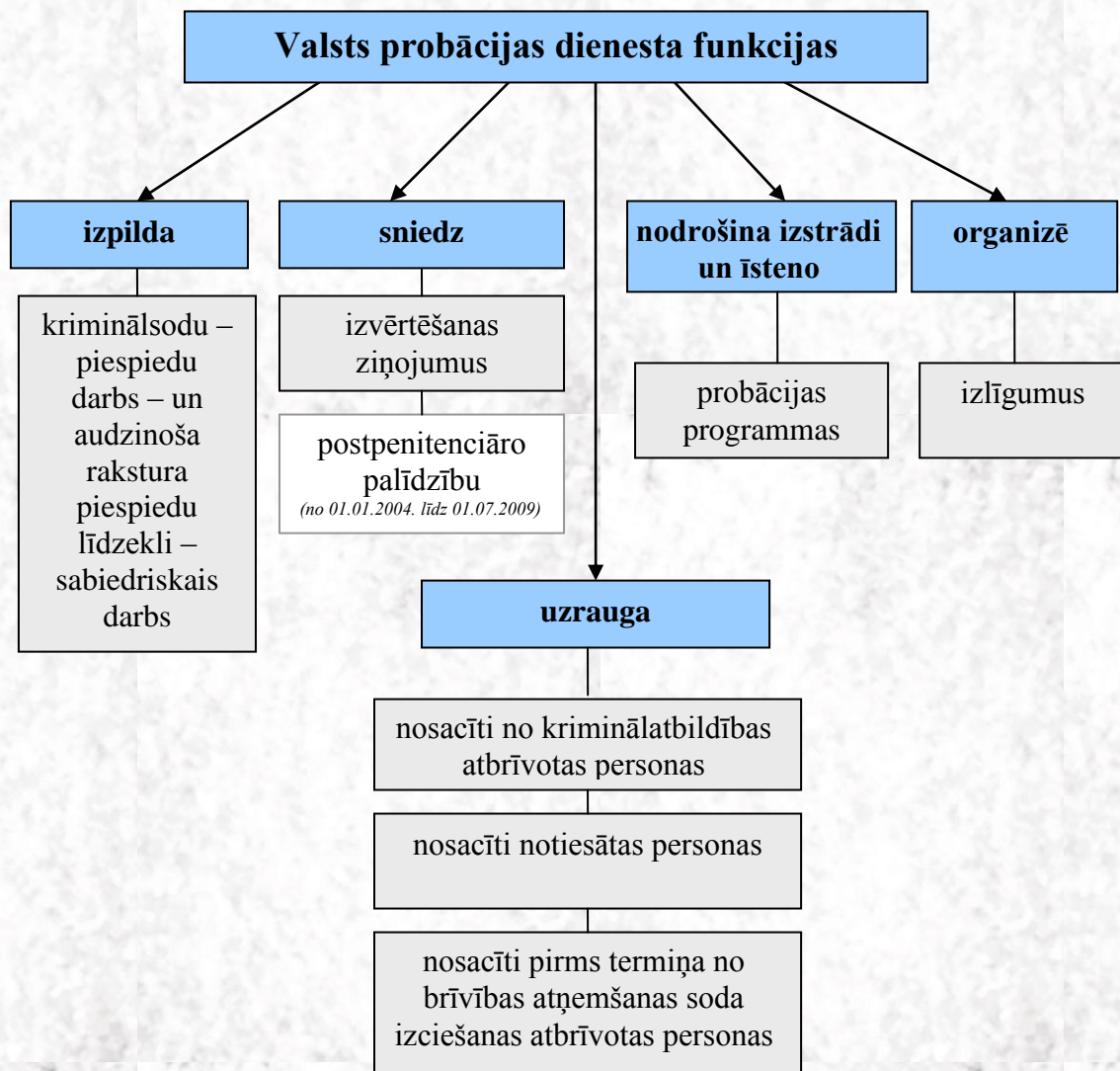
Dienesta funkcijas

Saskaņā ar Valsts probācijas dienesta likuma 6. pantu, Dienests īsteno šādas funkcijas:

- sniedz izvērtēšanas ziņojumu – informāciju par probācijas klientu, kuru sagatavo pēc tiesas, prokuratūras vai brīvības atņemšanas iestādes administrācijas pieprasījuma;
- nodrošina probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu – probācijas programmas tiek īstenotas, lai panāktu probācijas klienta tiesisku uzvedību un veicinātu viņa integrāciju sabiedrībā;
- organizē kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi;
- organizē audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi;
- pārbaudes laikā uzrauga personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, personas, kas notiesātas nosacīti un nosacīti pirms termiņa atbrīvotas no brīvības atņemšanas soda izciešanas;
- īsteno izlīgumu kriminālprocesā starp cietušo un likumpārkāpēju ar starpnieka palīdzību, lai novērstu noziedzīga nodarījuma sekas un panāktu cietušā un probācijas klienta izlīgumu.

Lai sekmētu darbības mērķa sasniegšanu, Dienests:

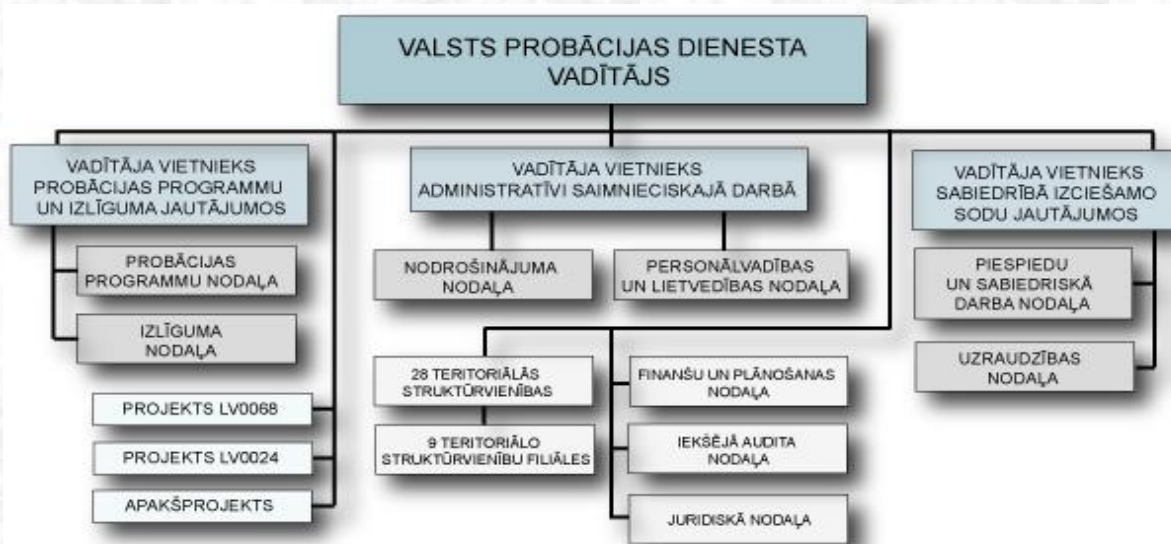
- veicina zinātnisko pētniecību probācijas jomā un nodrošina pētījumu rezultātu efektīvu izmantošanu;
- atbilstoši kompetencei izstrādā un izplata informatīvos un metodiskos materiālus;
- sniedz mācību metodisko palīdzību un informāciju tiesībsardzības iestāžu amatpersonām;
- piedalās probācijas speciālistu tālākizglītības apmācības programmu izstrādē un īstenošanā;
- atbilstoši kompetencei sniedz priekšlikumus normatīvo aktu izstrādē;
- sagatavo valsts investīciju un starptautisku programmu projektu pieteikumus, kā arī sekmē investīciju programmu īstenošanu;
- piedalās vienotas valsts politikas īstenošanā sociālās atstumtības mazināšanas jomā.

1.attēls. Dienesta funkciju shematisks attēlojums.

Dienesta struktūra

Dienesta darbu vada iestādes vadītājs un trīs vadītāja vietnieki: vadītāja vietnieks sabiedrībā izciešamo sodu jautājumos, kura tiešā pakļautībā ir Piespiedu un sabiedriskā darba nodaļa un Uzraudzības nodaļa, vadītāja vietnieks probācijas programmu un izlīguma jautājumos, kura tiešā pakļautībā ir Izlīguma nodaļa un Probācijas programmu nodaļa, un vadītāja vietnieks administratīvi saimnieciskajā darbā, kura tiešā pakļautībā ir Personālvadības un lietvedības nodaļa un Nodrošinājuma nodaļa. Dienesta vadītāja tiešā pakļautībā atrodas Juridiskā nodaļa, Finanšu un plānošanas nodaļa, Iekšējā audita nodaļa un 28 teritoriālās struktūrvienības.

2. attēls. Dienesta struktūra

Dienesta teritoriālās struktūrvienības

Dienests darbojas 28 teritoriālajās struktūrvienībās un 9 teritoriālo struktūrvienību filiālēs visā Latvijas teritorijā. Līdz ar to Dienests nodrošina funkciju īstenošanu pēc iespējas tuvāk probācijas klienta dzīvesvietai.

3. attēls. Pilsētas, kurās atrodas Dienesta teritoriālās struktūrvienības un teritoriālo struktūrvienību filiāles.

Dienesta kompetencē esošo funkciju izpildi koordinē četras funkciju nodaļas.

Izlīguma nodaļa – izstrādā normatīvo aktu projektus izlīguma jomā un nodrošina to virzību, informē procesa virzītājus un sabiedrību par iespējām īstenot izlīgumu, piesaista, apmāca un sertificē brīvprātīgos starpniekus izlīguma organizēšanai un vadīšanai, paaugstina izlīguma starpnieku profesionalitāti, organizējot izglītojošus seminārus.

Piespiedu un sabiedriskā darba nodaļa – koordinē kriminālsoda – piespiedu darbs – un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes organizēšanu, nodrošina tiesiskā regulējuma pilnveidošanu piespiedu darba un sabiedriskā darba jomā, organizē un vada Dienesta darbinieku mācības par piespiedu darba un sabiedriskā darba izpildes organizēšanu, veic statistikas analīzi un sniedz praktisku un konsultatīvu palīdzību Dienesta teritoriālajām struktūrvienībām.

Uzraudzības nodaļa – koordinē izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanu par probācijas klientiem un probācijas klientu riska un vajadzību novērtēšanu, nodrošina tiesiskā regulējuma pilnveidošanu uzraudzības, izvērtēšanas ziņojumu (IZ) un risku un vajadzību novērtēšanas (RVN) jomā, organizē un vada Dienesta darbinieku apmācības, veic Latvijas un ārvalstu probācijas darba pieredzes pētīšanu un progresīvās pieredzes ieviešanu uzraudzības, IZ un RVN jomā, veic statistikas analīzi uzraudzības, IZ un RVN jomā un sniedz praktisku un konsultatīvu palīdzību Dienesta teritoriālajām struktūrvienībām.

Probācijas programmu nodaļa – nodrošina normatīvo aktu projektu izstrādi un virzību probācijas programmu jomā, sagatavo un iesniedz atzinumus par tiesību aktu projektiem, kas saistīti ar probācijas programmu īstenošanu, nodrošina probācijas programmu izstrādi un īstenošanu, analizē statistikas datus par probācijas programmu īstenošanu Dienestā, organizē un vada Dienesta darbinieku apmācības gan par sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas programmu īstenošanu, gan par klienta lietu vadītāju sagatavošanu individuālajam darbam ar probācijas klientu. Nodaļa veicina sadarbību ar valsts un nevalstiskajām organizācijām probācijas klientu un personu, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu, resocializācijas jautājumos.

Saimnieciski administratīvos procesus Dienestā nodrošina piecas nodaļas.

Finanšu un plānošanas nodaļa – veic Dienesta budžeta līdzekļu plānošanu un sadali, veic grāmatvedības uzskaiti, kontroli un analīzi, atbilstoši nodaļas kompetencei nodrošina politikas plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu izstrādi un virzību finanšu jomā, nodrošina Dienesta finanšu darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Personālvadības un lietvedības nodaļa – plāno Dienesta personāla atlases gaitu, darbinieku pirmreizējo un ikgadējo novērtēšanu, plāno un organizē darbinieku pieņemšanu darbā un paaugstināšanu amatā, nodrošina Dienesta vadītāja ierosināto disciplinārlietu sagatavošanu, izskatīšanu un lēmumu pieņemšanu disciplinārlietas komisijas sastāvā, sagatavo rīkojumus un cita veida dokumentāciju par Dienesta personāla civildienesta vai darba tiesisko attiecību nodibināšanu, to grozīšanu vai izbeigšanu, nodrošina darbinieku ikgadējo atvaļinājumu uzskaiti. Nodaļa nodrošina personāla lietu un lietvedības uzturēšanu, kārtošānu un glabāšanu, Dienestā saņemtās un nosūtāmās korespondences uzskaiti un apriti, uztur lietvedības datu bāzi, kā arī nodrošina Dienesta pastāvīgi glabājamo dokumentu un ilgtermiņa glabājamo dokumentu komplektēšanu, uzskaiti, saglabāšanu un izmantošanu, vada un kontrolē Dienesta arhīva darbu.

Iekšējā audita nodaļa – atbilstoši Dienesta sistēmu un to apakšsistēmu veiktajam risku novērtējumam izstrādā un iesniedz Dienesta vadībai un Tieslietu ministrijai iekšējā audita stratēģisko un gada plānu, izstrādāto ilgtermiņa attīstības plānu. Nodrošina Dienestā identificēto sistēmu un to apakšsistēmu risku novērtējumu ikgadēju pārskatīšanu, izvērtēšanu un priekšlikumu sniegšanu nepieciešamajām izmaiņām, noteiktajā apjomā nodrošina Dienesta sistēmu un to apakšsistēmu iekšējo auditu veikšanu, veic iekšējās kontroles sistēmas novērtēšanu un nepieciešamības gadījumos iesaka veikt tās uzlabojumus un pilnveidošanas pasākumus, nodrošina Dienesta vadītāja apstiprināto iekšējā audita ieteikumu ieviešanas uzraudzību, veic konsultatīvu darbu atbilstošās kontroles nodrošināšanas un risku identificēšanas un vadīšanas jomās; nodrošina sadarbību ar Valsts kontroli un Tieslietu

ministrijas Iekšējā audita nodaļu iekšējā audita darba organizācijas un izpildes metodikas jautājumos.

Nodrošinājuma nodaļa – organizē Dienesta materiālo vērtību racionālu un lietderīgu ekspluatāciju. Plāno un organizē materiālo un saimniecisko pakalpojumu nodrošinājumu Dienestā. Sniedz priekšlikumus nepieciešamo tehnisko līdzekļu un standarta programmatūras iegādei, kā arī progresīvāko informācijas tehnoloģiju risinājumu ieviešanai. Uzrauga datu pārraides un telefonijas tīkla, probācijas klientu datu bāzes nepārtrauktu funkcionēšanu. Veic darba vides iekšējo uzraudzību un darba vides risku novērtēšanu.

Juridiskā nodaļa – nodrošina Dienesta darbības juridisko atbalstu, Dienesta lēmumu, līgumu un Dienesta sagatavoto tiesību aktu projektu tiesiskuma papildpārbaudi un saskaņošanu. Nodaļa sniedz priekšlikumus tiesību sistēmas pilnveidošanai, koordinē un nodrošina Dienesta pārstāvību tiesvedības procesos, kuros Dienests ir lietas dalībnieks. Nodaļa uzrauga Dienesta valsts iepirkuma procedūras izpildes tiesiskumu.

Pārskata gadā Dienesta īstenotās budžeta programmas (apakšprogrammas)

- Pamatbudžeta programma 34.00.00. "Valsts probācijas dienests";
- Pamatbudžeta apakšprogramma 63.06.00. „Eiropas Sociālā fonda (ESF) projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)”;
- Pamatbudžeta apakšprogramma 70.06.00. „Citu Eiropas Savienības politiku instrumentu projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)”;
- Pamatbudžeta apakšprogramma 71.06.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”;
- Pamatbudžeta programma 50.00.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”;
- Izglītības un zinātnes ministrijas programma 32.00.00. "Akadēmisko programmu aģentūra", apakšprogramma 32.02.00 „Eiropas izglītības programmu projektu īstenošanas nodrošināšana”.

Dienesta uzdevumi 2010.gadā

- Turpināt pilnveidot Dienesta funkciju tiesisko regulējumu un nodrošināt funkciju izpildes kvalitāti atbilstoši Dienestā noteiktajiem standartiem;
- Pilnveidot probācijas programmu īstenošanu Dienestā;
- Pilnveidot izlīguma īstenošanu visā Latvijā, piesaistot brīvprātīgos probācijas darbiniekus;
- Attīstīt brīvprātīgo institūtu Dienesta funkciju īstenošanā;
- Nodrošināt uzraudzības pamatprincipu (*riska, vajadzību, individuālās pieejas, uz pozitīvām pārmaiņām klientā orientēšanas un darba programmas integritātes*) ievērošanu probācijas darbā un stiprināt darbinieku izpratni par šiem principiem;
- Pilnveidot probācijas klientu datu bāzi.

Finanšu resursi un Dienesta darbības rezultāti 2010.gadā

Finanšu resursi

1. Pamatbudžeta programma 34.00.00. "Valsts probācijas dienests"

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	3 850 495	2 892 135	2 892 134
1.1.	dotācijas	3 851 375	2 892 135	2 892 134
1.2.	ārvalstu finanšu palīdzība	-880		
2.	Izdevumi (kopā)	3 851 496	2 892 135	2 892 134
2.1.	uzturēšanas izdevumi	3 849 496	2 873 004	2 873 003
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	2 008	2 086	2 085
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi	3 847 488	2 870 918	2 870 918
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	2 000	19 131	19 131

Pārskata gadā pamatbudžeta programmas 34.00.00. "Probācijas dienests" līdzekļi izlietoti Dienesta darbības nodrošināšanai, iemaksām starptautiskajā nevalstiskajā organizācijā „Eiropas probācijas konference” (CEP), projekta „Preventīvi pasākumi jauniešu noziedzības mazināšanai Zemgalē” īstenošanai.

2. Pamatbudžeta apakšprogramma 63.06.00. „Eiropas Sociālā fonda (ESF) projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		11 947	10 670
1.1.	dotācijas		11 947	10 670
2.	Izdevumi (kopā)		11 947	10 670
2.1.	uzturēšanas izdevumi		11 947	10 670
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi		11 947	10 670
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		11 947	10 670

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 63.06.00. „Eiropas Sociālā fonda (ESF) projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)” līdzekļi tika izlietoti projekta „Kvalitātes vadības sistēmas izveidošana un ieviešana Valsts probācijas dienestā” īstenošanai.

3. Pamatbudžeta apakšprogramma 70.06.00. „Citu Eiropas Savienības politiku instrumentu projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		7 131	7 131
1.3.	valsts pamatbudžeta savstarpējie transferti		7 131	7 131
2.	Izdevumi (kopā)		7 131	4 856
2.1.	uzturēšanas izdevumi		7 131	4 856
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi		7 131	4 856
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		7 131	7 131

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 70.06.00. „Citu Eiropas Savienības politiku instrumentu projektu un pasākumu īstenošana (2007 – 2013)” līdzekļi tika izlietoti Grundtvig partnerības Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas projekta "Educate Generation" īstenošanai.

4. Pamatbudžeta apakšprogramma 71.06.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		566 486	503 078
1.1.	dotācijas		566 486	503 078
2.	Izdevumi (kopā)		566 486	503 078
2.1.	uzturēšanas izdevumi		555 572	494 132
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi		555 572	494 132
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem		10 914	8 946
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)		566 486	503 078

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 71.06.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti” līdzekļi tika izlietoti projekta “Latvijas probācijas un ieslodzījumu vietu sistēmas personāla

kapacitātes celšana”, projekta "Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā", projekta "Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes "Conferencing" ieviešanā VPD darbā" īstenošanai.

5. Pamatbudžeta programma 50.00.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	493 729		
1.1.	dotācijas	493 729		
2.	Izdevumi (kopā)	296 114		
2.1.	uzturēšanas izdevumi	296 114		
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi	296 114		
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	493 729		

Iepriekšējā pārskata gadā pamatbudžeta programmas 50.00.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti” līdzekļi tika izlietoti projekta “Latvijas probācijas un ieslodzījumu vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana”, projekta "Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā", projekta "Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes "Conferencing" ieviešanā VPD darbā" īstenošanai.

6. Izglītības un zinātnes ministrijas programma 32.00.00. ”Akadēmisko programmu aģentūra”, apakšprogramma 32.02.00 „Eiropas izglītības programmu projektu īstenošanas nodrošināšana”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	7 872		
1.1.	dotācijas			
2.	Izdevumi (kopā)	741		
2.1.	uzturēšanas izdevumi	741		
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	741		
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi			
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	7 872		

Iepriekšējā pārskata gadā šīs apakšprogrammas līdzekļi tika izlietoti Grundtvig partnerības Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas projekta "Educate Generation" īstenošanai.

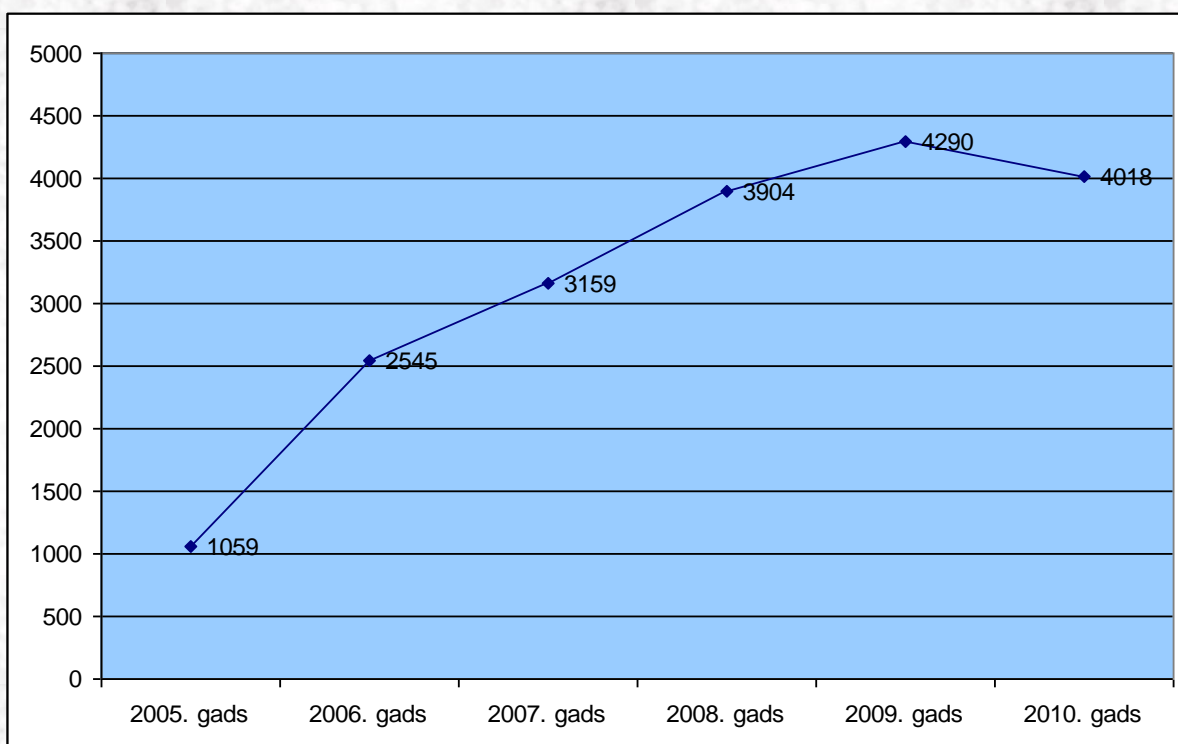
Dienesta darbības rezultāti 2010.gadā

Piespiedu darbs

Piespiedu darbs ir viens no sabiedrībā izciešamajiem kriminālsodiem un Latvijā tika ieviests 1999.gada 1.aprīlī. Piespiedu darbu persona izcieš no mācībām vai pamatdarba brīvajā laikā savas dzīvesvietas apvidū, bez atlīdzības veicot sabiedriski derīgu darbu. Tādējādi persona reāli atlīdzina sabiedrībai nodarīto kaitējumu un ļauj ietaupīt valsts un pašvaldību finanšu līdzekļus. Krimināllikums nosaka, ka piespiedu darbu var piemērot personām no 14 gadu vecuma uz laiku no 40 līdz 280 stundām.

Sākotnēji soda izpilde tika uzticēta pašvaldībām, jo līdz Dienesta izveidei Latvijā nebija nevienas valsts institūcijas, kas veiktu piespiedu darba kā kriminālsoda izpildes organizēšanu valsts līmenī. Lai veidotu vienotu piespiedu darba izpildes sistēmu visā Latvijā, nodrošinātu soda izpildes likumību un paplašinātu tā piemērošanu, tika nolemts, ka, sākot ar 2005.gadu, Dienests no pašvaldībām pakāpeniski pārņems piespiedu darba izpildes organizēšanu. 2006.gadā šī funkcija tika pārņemta pilnībā. Piespiedu darba izpildē tiek akcentēta likumpārkāpēja iekļaušana sabiedrībā, nevis izolēšana no tās, līdz ar to ļoti svarīga ir sabiedrības iesaistīšanās likumpārkāpēja domāšanas un uzvedības maiņā.

Laika posmā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.decembrim Dienesta teritoriālajās struktūrvienībās piespiedu darba jomā iekārtotas 4018 jaunas piespiedu darba probācijas klientu lietas. Tas ir par 6.4% mazāk kā 2009.gadā. 2010.gadā dienests piespiedu darba izpildi kopā organizēja 6247 personām. Šis skaits sastāv no 2010.gadā izpildē saņemto nolēmumu skaita par piespiedu darba izpildi un pārņemtajām probācijas klientu lietām no iepriekšējiem gadiem.

1. grafiks. Probācijas klientu skaita dinamika no 2005. līdz 2010. gadam piespiedu darba jomā

Lai gan skaitliski kriminālsods – piespiedu darbs – 2010.gadā ticis piemērots nedaudz mazāk nekā 2009.gadā, būtiski ir atzīmēt, ka sodu piemērošanas tendences atspoguļo procentuālais sadalījums piemēroto kriminālsodu vidū. 2009.gadā piespiedu darbu piemēroja 27.6% gadījumu, bet 2010.gadā – 28.4% gadījumu no visu notiesāto skaita¹. Tas skaidrojams ar to, ka tiesas un prokuratūras kriminālsodu – piespiedu darbs – ir novērtējušas kā efektīvu.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brīvības atņemšana	26,1	25,9	28,3	26,9	25,5	23,4	27	25	25,5	30,7	32,2
Nosacīta notiesāšana	56,6	54,9	53,3	53,8	53,5	53,6	45,4	43,6	40,3	37,9	36,7
Naudas sods	10	8,1	5,8	6,6	6,4	6,4	7,3	6,27	5,7	3,2	2,3
Piespiedu darbs	4,7	8,1	9,7	9,9	11,7	15,4	19,5	24,8	28,2	27,6	28,4
Arests	0,02	0,04	0,1	0,04	0,3	0,1	0,1	0,03	0	0	0
Atbrīvoti no soda	2,6	3,1	2,8	2,7	3	1,2	0,7	0,3	0,2	0,6	0,4
Mantas konfiskācija	2,6	3,1	2,8	2,7	3	1,2	0,7	0,3	0,1	0	0

1.tabula. Piespriesto kriminālsodu procentuālais sadalījums

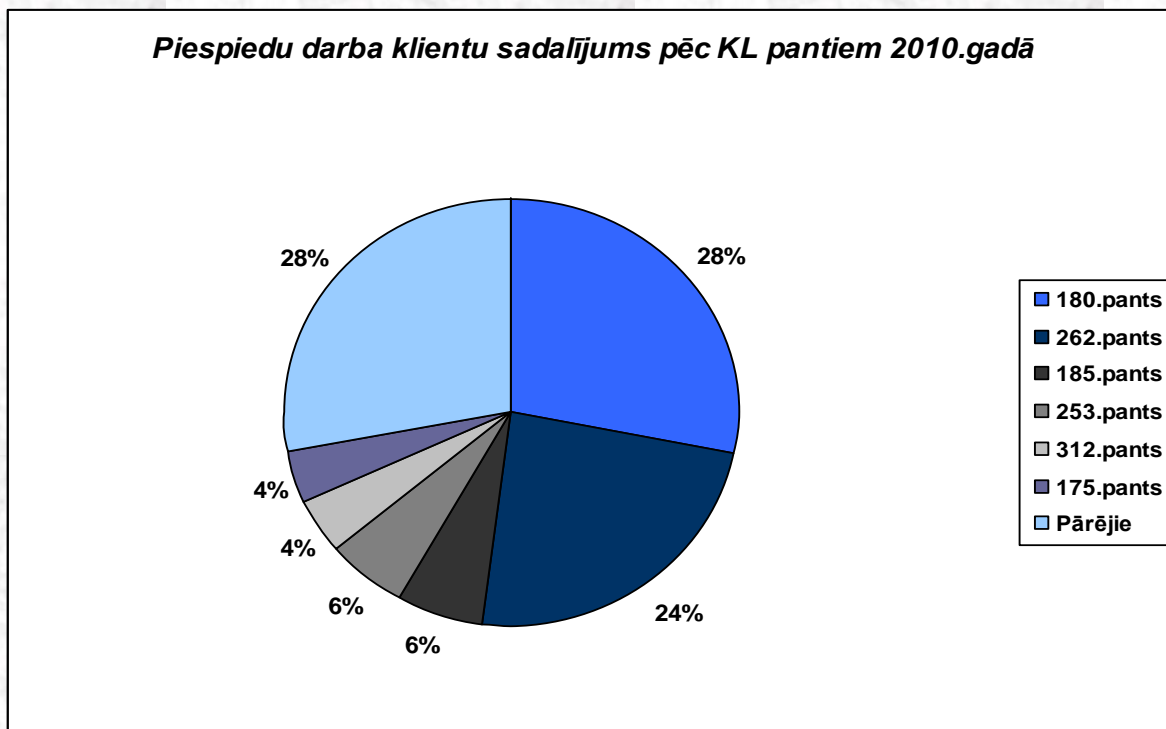
155 no 2010.gadā ar kriminālsodu – piespiedu darbs – notiesātās personas bija nepilngadīgie, kas ir par 20% mazāk kā 2009. gadā. 2822 personas (70%) probācijas klienta statusā nokļuvušas pirmo reizi. 2010. gadā piespiedu darbs tika piemērots ar prokurora priekšrakstu 32% gadījumos, savukārt 78% – ar tiesas spriedumu. 2010.gadā situācija ir līdzīga kā 2009.gadā, kad ar prokurora priekšrakstu piespiedu darbs ir piemērots 29% no visām personām, kurām 2009.gadā piemērots piespiedu darbs, bet ar tiesas nolēmumu 71% gadījumu.

2010. gadā piespiedu darbos tika nostrādātas 329 731 darba stundas, kas darba devējiem ļāva ietaupīt vismaz 357 098 latus, savukārt laika posmā no 2005.gada janvāra līdz 2010.gada beigām probācijas klienti kopumā ir nostrādājuši 1 600 890 piespiedu darba stundu.

Par izvairīšanos no soda izciešanas 2010.gadā tiesai nosūtīti 433 iesniegumi par piespiedu darba aizstāšanu ar arestu, no kuriem 98% apmierināti, savukārt noraidīti tikai deviņi iesniegumi. Salīdzinājumā ar 2009.gadu 2010.gadā tiesai ir nosūtīti par 13% iesniegumu vairāk kā 2009.gadā, kad tiesai tika iesniegti 376 un noraidīti deviņi iesniegumi. Gadījumu skaita pieaugums, kuros Dienests spiests lūgt tiesu aizstāt piespiedu darbu ar arestu, skaidrojams ar kopējā probācijas klientu skaita, kuriem piemērots piespiedu darbs, pieaugumu.

¹ TIS statistika.

Piespiedu darba klientu sadalījums pēc KL pantiem 2010.gadā

4. attēls. Probācijas klientu, kuriem piemērots piespiedu darbs, sadalījums pēc Krimināllikuma pantiem 2010. gadā

2010.gadā piespiedu darbs pārsvarā tika piemērots:

- 30% par zādzību, krāpšanu un piesavināšanos nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.pants);
- 25% par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē (Krimināllikuma 262.pants);
- 6% par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu (Krimināllikuma 185.pants);
- 5% par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu (Krimināllikuma 253.pants);
- 4% par izvairīšanos no tiesas piespriedes soda izciešanas (Krimināllikuma 312.pants);
- 4% par svešas kustamas mantas slepenu vai atklātu nolaupīšanu (Krimināllikuma 175.pants);
- 26% pārējie.

No 2005.gada, kad dienests sāka organizēt kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi, līdz 2009.gadam piespiedu darbs visbiežāk tiek piemērots par Krimināllikuma 262.pantu – par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē. 2007.gadā 61% gadījumu, 2008.gadā 51% gadījumu un 2009.gadā 32%. 2010.gadā šī tendence mainījās, un par minētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu ar piespiedu darbu notiesāti 25% probācijas klientu. Turpretī par Krimināllikuma 180.pantu – par zādzību, krāpšanu un piesavināšanos nelielā apmērā Dienests piespiedu darbu organizēja 30% probācijas klientu, kuriem piemērots piespiedu darbs.

5. attēls. Pieminekļa izveide represētajiem Gaiķu pagastā

2010.gadā tika noslēgts 141 jauns līgums par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā, kopā Latvijā noslēgti 1062 līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā. Ņemot vērā, ka būtiska loma sabiedrībā izciešamo sodu izpildē ir sabiedrības iesaistīšanai, jau 2009.gadā tika izvirzīts uzdevums pievērst lielāku uzmanību nevalstisko organizāciju iesaistīšanai personu, kurām piemērots piespiedu darbs, nodarbināšanā. No visiem 2010.gadā noslēgtajiem līgumiem 7% ir noslēgti ar nevalstiskajām organizācijām (biedrībām, nodibinājumiem), turpretī 2009.gadā tie bija tikai 4%. Tas norāda uz nevalstiskā sektora kā darba devēju arvien aktīvāku iesaistīšanos piespiedu darba organizēšanā un izpratni par soda nozīmi, kā arī Dienesta mērķi – dažādot darba veidus, lai katru konkrētu probācijas klientu varētu nodarbināt atbilstoši viņa sodāmībai, veselības stāvoklim, prasmēm un iemaņām. 63% līgumu ir noslēgti ar pašvaldību iestādēm, 15% ar pašvaldību uzņēmumiem, 9% ar valsts iestādēm, 4% ar reliģiskajām organizācijām, 2% ar valsts uzņēmumiem.

Pārskata gadā tika izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2010.gada 9.februāra noteikumi Nr. 119 „Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi”. Noteikumi nosaka detalizētu kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildes organizēšanas kārtību un attiecas uz personām, kurām ar tiesas nolēmumu vai prokurora priekšrakstu par sodu piemērots piespiedu darbs.

Sabiedriskais darbs

Sabiedriskais darbs nepilngadīgajiem kā viens no audzinoša rakstura piespiedu līdzekļiem tika ieviests ar 2002.gada 31.oktobra likumu „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”, kurš stājās spēkā 2005.gada 1.janvārī. Šo audzinoša rakstura piespiedu līdzekli var piemērot tikai tiesa vai rajona (pilsētas) tiesnesis vienpersoniski personām, kuras ir sasniegušas 11 gadu vecumu. Sabiedrisko darbu var piemērot uz laiku no 10 līdz 40 stundām.

Laika posmā no 2010.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim Dienests saņēma izpildei 163 tiesu nolēmumus, kuros kā audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis piemērots sabiedriskais darbs,

kas ir par 49 tiesu nolēmumiem mazāk kā 2009.gadā. 2010.gadā tiesām tika nosūtīts 151 paziņojums. 2010.gadā tika noslēgti 40 jauni līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu sabiedriskajā darbā. Šobrīd Latvijā kopumā ir noslēgti 586 līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu sabiedriskajā darbā, uz kuru pamata 2010.gadā personas, kurām tika piemērots audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis – sabiedriskais darbs, nostrādāja 3778 sabiedriskā darba stundas. Par izvairīšanos no audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes 2010.gadā tiesai nosūtīts viens priekšlikums par sabiedriskā darba stundu palielināšanu. Joprojām aktuāla problēma ir nepilngadīgie, kuri izvairās no sabiedriskā darba izpildes. Ja neizdodas pusaudzi motivēt izpildīt sabiedrisko darbu un viņš sasniedz 18 gadu vecumu, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa mērķi ir gandrīz nerasniedzami, jo alternatīvas sabiedriskā darba aizstāšanai ar stingrāku audzinoša rakstura piespiedu līdzekli šajā gadījumā praktiski nav. Turklāt, ja nepilngadīgajam vēl nav 18 gadu, ne vienmēr labākais risinājums ir tā ievietošana sociālās korekcijas izglītības iestādē. Lai risinātu minēto problēmu, šis jautājums tika atkārtoti aktualizēts Tieslietu ministrijā.

Pārskata gadā izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2010.gada 3.augusta noteikumi Nr.711 „Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi”. Noteikumi nosaka detalizētu audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes organizēšanas kārtību un attiecas uz personām, kurām ar tiesas nolēmumu piemērots sabiedriskais darbs. Noteikumi nosaka sabiedriskā darba izpildes organizēšanas, kontroles un apturēšanas tiesiskos aspektus.

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes organizēšanu skar arī 2010.gada 22.aprīlī izdarītie grozījumi likumā “Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”. Līdz ar grozījumu spēkā stāšanos dienestam ir dotas tiesības sabiedriskā darba izpildi organizēt probācijas klientiem, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu, kā arī noteikts, ka sabiedriskā darba izpildi var apturēt uz laiku, ne ilgāku par vienu mēnesi, vai uz slimošanas laiku, un, ja dienests pieņēmis lēmumu noraidīt bērnu vai viņa likumiskā pārstāvja iesniegumu ar lūgumu svarīgu iemeslu dēļ atļaut uz laiku neveikt sabiedrisko darbu, sabiedriskā darba izpilde nekavējoties uzsākama vai turpināma.

Izlīgums

Izlīgums ir sarunu process, kurā brīvprātīgi iesaistās cietušais un persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, un kuru vada neitrāla persona – starpnieks. Starpnieks ir īpaši konfliktu risināšanā apmācīta persona, kura izlīguma procesā palīdz uzturēt starp iesaistītajām pusēm miermīlīgas sarunas, neiesakot risinājumu, nevienam netiesājot, ievērojot konfidencialitāti un neitralitāti. Izlīguma pamatā ir *Taisnīguma atjaunošanas* pieeja, kuru pasaulē izmanto kā noziedzīga nodarījuma radītā ļaunuma mazināšanas vai likvidēšanas veidu. Noziedzīgs nodarījums tiek aplūkots nevis kā likumpārkāpums pret valsti, bet kā konflikts starp sabiedrības locekļiem. Šīs pieejas mērķis ir sniegt iesaistītajām pusēm iespēju pārrunāt noziedzīgā nodarījuma radītās sekas, lai mazinātu to ietekmi uz viņu dzīvi nākotnē. Īpaša nozīme dalībai izlīguma procesā ir jauniešiem, jo tikšanās ar cietušo ir efektīvs uzvedības korekcijas līdzeklis, kas var novērst atkārtotu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Dalība izlīguma procesā liek jauniešiem izvērtēt savas uzvedības sekas un uzņemties atbildību par nodarīto.

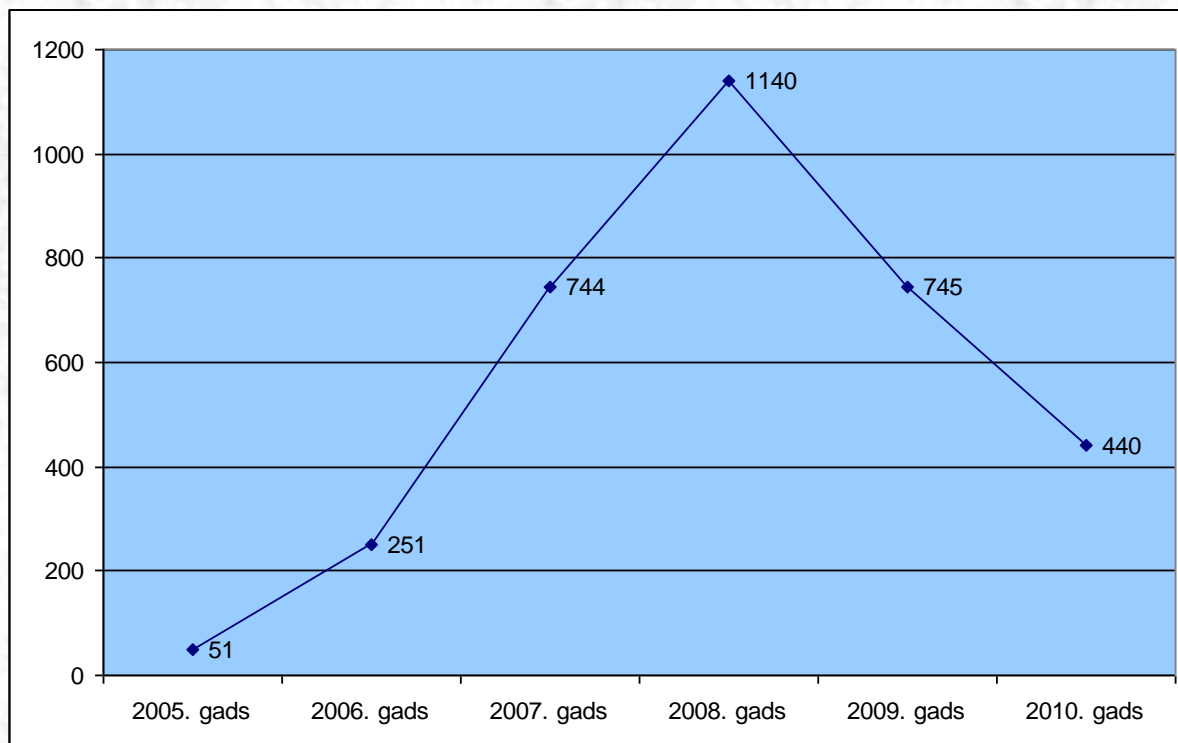
Kriminālprocesa likums nosaka, ka procesa virzītājs, konstatējot, ka kriminālprocesā ir iespējams izlīgums un ir lietderīgi iesaistīt starpnieku, par to var informēt Dienestu. Izlīguma ierosinātājs var būt ne tikai procesa virzītājs, bet arī cietušais, persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, vai viņas likumiskais pārstāvis, ja kāda no iesaistītajām pusēm ir

nepilngadīga. Izlīgumu īstenot ir iespējams visās kriminālprocesa stadijās un visos tā veidos, taču ar 2009.gada 1.jūliju stājās spēkā grozījumi Kriminālprocesa likumā, kuru pārejas noteikumu 26.punkts noteic, ka no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim Kriminālprocesa likuma 381.panta pirmajā un otrajā daļā paredzētajos gadījumos Dienesta apmācīts starpnieks izlīgumā iesaistās tikai pirmstiesas kriminālprocesa laikā.

Pieprasīto izlīgumu skaita samazinājums 2009.gadā ir skaidrojams ne tikai ar izlīguma funkcijas apjoma, bet arī ar citu Dienesta funkciju apjoma samazināšanu, piemēram, izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanā. Tādēļ jau 2009.gada vidū Dienestā pieprasīto izlīgumu skaits samazinājās gandrīz uz pusi.

Izlīgums starp cietušo un likumpārkāpēju var būt par iemeslu kriminālprocesa izbeigšanai vai, citos gadījumos, tiesa to var ņemt vērā, nosakot sodu. Ņemot vērā to, ka viens izlīgums valstij izmaksā 20 latus un viens tiesas process – aptuveni 200 latus (Tiesu administrācijas dati), šī Dienesta funkcija var kalpot ne tikai kā reintegrācijas pasākums cietušajam un personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet arī kā veiksmīgs instruments valsts līdzekļu ietaupīšanā. Turklāt tā ir valsts dota iespēja cietušajam vai personai, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, saņemt pakalpojumu, nemaksājot lielas naudas summas privātām iestādēm.

Dienests izlīgumus uzsāka organizēt 2005.gadā, un ar katru gadu pieprasījums pēc Dienesta organizētiem izlīgumiem turpināja pieaugt. Taču kopš 2009.gada Dienesta organizēto izlīgumu skaits sāka samazināties – 2009.gadā par 30% salīdzinājumā ar 2008.gadu un 2010.gadā par 40% salīdzinājumā ar 2009.gadu, pārskata gadā sasniedzot 440 izlīgumus. Ierosināto izlīgumu skaita straujais kritums ir saistīts ar augstāk minētajiem Kriminālprocesa likumā noteiktajiem grozījumiem, kas nosaka, ka no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim Dienests organizē un vada izlīgumus tikai pirmstiesas kriminālprocesa laikā.

2.grafiks. Pieprasīto izlīgumu dinamika no 2005. līdz 2010. gadam (absolūtie skaitļi)

Izlīguma ierosinātāji 2010.gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, galvenokārt bija personas, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu. 2010.gadā 239 izlīguma ierosinātāji bija personas, kuras

izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, kas sastādīja lielāko ierosinātāju grupu. Palielinājies ir izlīguma organizēšanas pieprasījumu skaits no cietušā, kas, salīdzinot ar 2009.gadu, ir par 21 ierosinātu izlīgumu vairāk. Šis fakts ir vērtējams pozitīvi, jo tas nozīmē, ka cietušie ir informēti par savām tiesībām un izlīguma iespējām, kas paredz i daudz īsākā laikā nekā tiesvedības ceļā, atrisināt radušos konfliktsituāciju, kas radusies noziedzīga nodarījuma rezultātā. Savukārt 2010.gadā būtiski samazinājies ierosināto izlīgumu skaits no abām konfliktā iesaistītajām pusēm – par 32 ierosinātajiem izlīgumiem mazāk kā 2009. gadā. Izlīguma ierosinātāji 2010.gadā lielākoties bija personas, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, cietušie, policija un prokuratūra. 18% no kopējā Dienesta izlīguma funkcijas klientu skaita (440), kuri iesaistījās izlīgumā pārskata gadā, bija nepilngadīgie.

Ierosinātājs	2007.gads	2008.gads	2009.gads	2010.gads	Pieaugums/ samazinājums 2010.gadā, salīdzinot ar 2009.gadu
Policija	174	187	79	83	+4
Prokuratūra	74	83	64	69	+5
Tiesa	16	68	7	4	-3
Abas iesaistītās puses	132	28	41	9	-32
Persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu	326	743	539	239	-300
Cietušais	22	31	15	36	+21
Kopā	744	1140	745	440	-305

2.tabula. Izlīguma ierosinātāju dinamika 2007., 2008., 2009. un 2010. gados

Analizējot 2007., 2008., 2009. un 2010.gada noziedzīgā nodarījuma veidus, par kuriem tika ierosināts izlīgums, var secināt, ka, salīdzinot ar 2009.gadu, arī 2010.gadā ir palielinājies ierosināto izlīgumu skaits par mazāk smagiem noziegumiem. 2009.gadā tie bija 33% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita (745), bet 2010.gadā – 47% no kopējā ierosināto izlīgumu skaita (440). Tāpat no 20% 2009.gadā līdz 25% 2010.gadā palielinājies ierosināto izlīgumu skaits par izdarītajiem kriminālpārkāpumiem. Pārskata gadā samazinājās ierosināto izlīgumu skaits gadījumos par smagiem noziegumiem – 2009.gadā tie bija 39% no kopējā ierosinātā izlīgumu skaita, savukārt 2010.gadā – 25% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita. Ierosinātie izlīgumi 2010.gadā, kuros tika iesaistīti nepilngadīgie, 21% gadījumu bija par kriminālpārkāpumiem, 47% gadījumu – par mazāk smagiem noziegumiem, 28% – par smagiem noziegumiem un 4% gadījumu – par kriminālpārkāpumiem.

Noziegums	2007	2008	2009	2010	2010	
	kopā	kopā	kopā	kopā	pilngadīgie	nepilngadīgie
Kriminālpārkāpums	26%	22%	20%	25%	26%	21%
Mazāk smags noziegums	41%	31%	33%	47%	47%	47%
Smags noziegums	30%	42%	39%	25%	24%	28%
Sevišķi smags noziegums	2%	5%	8%	3%	3%	4%

3. tabula. Izlīgumu sadalījums pēc noziedzīgā nodarījuma veidiem 2007., 2008., 2009. un 2010. gados (%)

Visbiežāk ierosinātie izlīgumi 2009.gadā bija par zādzībām (175.panta trešā daļa – 143 gadījumi), par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu (185.panta pirmā daļa – 124 gadījumi), par zādzību, krāpšanu vai piesavināšanos nelielā apmērā (180.panta pirmā daļa – 59 gadījumi un 180.panta otrā daļa – 86 gadījumi). Savukārt 2010.gadā visbiežāk ierosinātie izlīgumi bija

par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu (185.panta pirmā daļa – 51 gadījums), zādzībām, krāpšanu, mantas piesavināšanos nelielā apmērā (180.panta pirmā daļa – 50 gadījumi), zādzība ar iekļūšanu telpās (175.panta trešā daļa – 45 gadījumi) un zādzība, krāpšana un piesavināšanās nelielā apmērā atkārtoti (180.panta 2.daļa – 39 gadījumi). Vienādi sadalās ierosinātie izlīgumi par tīšu vidēju un vieglu miesas bojājumu nodarīšanu (126.panta pirmā daļa un 130.panta pirmā daļa – abos gadījumos ierosināti 19 izlīgumi). 17 gadījumi ir par huligānismu personu grupā (231.pants otrā daļa), bet 10 gadījumi ir gan par finanšu instrumentu iegūšanu un izmantošanu, gan dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšanu, gan arī par huligānismu – rupju miera traucēšanu (193.pants ceturtā daļa, 230.¹ panta pirmā daļa un 231.panta pirmā daļa).

Apkopojot 2007., 2008., 2009. un 2010.gadu datus par organizēto izlīgumu rezultātiem, var secināt, ka, salīdzinot ar 2009.gadu, 2010.gadā būtiski ir samazinājies pārtraukto izlīgumu skaits – no 51% 2009.gadā uz 33% 2010.gadā.

Nemot vērā faktu, ka ierosināto izlīgumu skaits pārskata gadā ir samazinājies, 30% gadījumu iesaistītās puses panāca vienošanos un izlīga ar nosacījumiem un 19% gadījumu izlīga – bez nosacījumiem. Tas raksturo ne tikai iesaistīto pušu spējas miermīlīgā ceļā atrisināt konfliktus, bet arī starpnieka augsto profesionalitāti, palīdzot iesaistītajām pusēm pašām pieņemt lēmumu par risinājumu.

	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2009.g. (824)	2010.g. (440)	2010. g. (%)
Izlīga bez nosacījumiem	16%	15%	13%	110	83	19%
Izlīga ar nosacījumiem	52%	36%	30%	246	135	30%
Nepanāca vienošanos	6%	7%	4%	37	25	6%
Izlīgums tika pārtraukts	26%	36%	51%	418	144	33%
Aktīvās izlīguma sadaļas tika pārceltas uz nākamo periodu	0%	6%	2%	13	53	12%

4.tabula. Organizēto izlīgumu rezultāti

Salīdzinot 2007., 2008., 2009. un 2010.gada izlīguma izbeigšanas iemeslus, var secināt, ka tie ir līdzīgi. Visbiežāk no izlīguma ir atteikušies cietušie, jo tās ir iesaistīto pušu tiesības jebkurā brīdī atteikties no dalības izlīgumā. Lai samazinātu izbeigto izlīgumu skaitu nākotnē, ir nepieciešama plašāka sabiedrības informēšana par izlīguma iespējām un tā mērķiem, kā arī likumdošanas sakārtošana, kas veicina cietušā tiesību aizsardzību.

	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2009.g. (N=418)	2010.g.	2010.g. (N=171)
Atteicās no izlīguma cietušais	50%	39%	54%	225	43%	73
Atteicās no izlīguma persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu	12%	22%	8%	32	6%	11
Neieradās uz izlīgumu cietušais	7%	6%	2%	9	3%	5
Neieradās uz izlīgumu persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu	12%	9%	7%	29	8%	14
Neieradās uz izlīgumu abas puses	3%	2%	1%	6	1%	2

Cits	16%	21%	28%	117	39%	66
------	-----	-----	-----	-----	-----	----

5.tabula. Izlīguma izbeigšanas iemesli

Lai popularizētu sabiedrībā izlīgumu kā vienu no konfliktu risināšanas veidiem kriminālprocesā un sniegtu padziļinātu izpratni par pašu procesu, pirmo reizi Latvijā no 2010.gada 17.- 21.maijam tika organizēta „Izlīguma nedēļa”. „Izlīguma nedēļas” ietvaros visā Latvijā tika organizēti dažādi pasākumi: diskusijas ar studentiem un citiem interesentiem Latvijas Universitātē, specializētas diskusijas ar procesa virzītājiem, skolēniem, vecākiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem. Tika organizēta orientēšanās spēle skolēniem „Konfliktu risināšana vakar un šodien”. Tika sniegtas intervijas radio un televīzijā, kā arī tika demonstrēta filma „Izlīgums starp cietušo un likumpārkāpēju”.

Izlīguma nedēļas ietvaros sadarbības partneru statusā piedalījās biedrība „ADR”, Bāriņtiesa, Sabiedriskās politikas centrs „PROVIDUS”, Ārlietu ministrija, Okupācijas muzejs, Tieslietu ministrija, Prokuratūra, Policija, Latvijas Universitāte, brīvprātīgie izlīguma starpnieki.

2010.gada 22.aprīlī Saeimā tika pieņemti un 26.maijā stājās spēkā grozījumi likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”, kuri noteic, ka arī gadījumos, kad tiesnesis lemj jautājumu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu bērnam un saskata iespēju uz izlīguma pamata izbeigt lietu, ir iespējams izlīgums. Ja par attiecīgo nodarījumu Krimināllikumā ir paredzēta kriminālatbildība, izlīgumu organizē Dienests. Tāpēc 2010.gadā tika izstrādāti un iesniegti Tieslietu ministrijā grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 4.decembra noteikumos Nr.825 „Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē un vada izlīgumu”, kas noteic veidu un darbību secību, kādā Dienests organizē un vada izlīgumus gadījumos, kad tiesnesis izskata lietu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. Tieši šajās situācijās, kad nodarījumu ir paveikuši nepilngadīgie, izlīgums ir viens no efektīvajiem līdzekļiem turpmākai noziedzīgo nodarījumu prevencijai.

Postpenitenciārā palīdzība

Šo funkciju Dienests īstenoja līdz grozījumu likumā „Par valsts budžetu 2009.gadam” spēkā stāšanās brīdim, t.i., 2009. gada 1. jūlijam. Postpenitenciārā palīdzība ir palīdzība personām, kuras ir atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm pēc pilna soda termiņa beigām un ir noslēgušas brīvprātīgu rakstveida vienošanos ar Dienestu. Postpenitenciārās palīdzības ietvaros probācijas klientiem tika sniegta palīdzība mājvietas, nodarbinātības jautājumu risināšanā, dokumentu kārtošānā, tika piedāvāta arī iespēja piedalīties probācijas programmās un uzturēties sociālās rehabilitācijas centros. Palīdzība tika sniegta sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām, valsts un pašvaldību institūcijām. Šāda palīdzība nepieciešama, lai personas pēc soda izciešanas brīvības atņemšanas iestādēs spētu pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā, nejustos sociāli atstumtas un turpmāk neizdarītu jaunus likumpārkāpumus.

Funkcijas pastāvēšanas laikā katru gadu pēc pilna brīvības atņemšanas soda termiņa beigām no brīvības atņemšanas iestādēm tika atbrīvotas aptuveni 1300 notiesātās personas un no tām aptuveni 300 katru gadu noslēdza vienošanos ar Dienestu par postpenitenciārās palīdzības saņemšanu, kā arī vēl tikpat daudz vērsās pēc konsultācijām Dienestā. Postpenitenciārās palīdzības klienti lielākoties bija par smagiem noziegumiem vairākkārtēji sodītas personas pēc ilgstoša brīvības atņemšanas soda termiņa izciešanas bez ģimenes atbalsta, radiem un draugiem. Bieži vien Dienests bija vienīgā iestāde, kas aizstāvēja bijušo notiesāto tiesības pašvaldībās, sociālajos dienestos, jo pašām personām nebija pietiekošu zināšanu un prasmju, lai saņemtu tiem pienākošos palīdzību. Likvidējot postpenitenciārās palīdzības funkciju Dienestā, tā netika deleģēta nevienai citai institūcijai, līdz ar to valstiskā līmenī vairs netiek sniegta mērķtiecīga un kompleksa palīdzība bijušajiem notiesātajiem, kas savukārt veicina to

personu skaita palielināšanos, kuras atkārtoti izdara noziedzīgus nodarījumus. Šo personu grupā pieaug noziegumu recidīvs un mazinās sabiedrības drošība.

Lai gan postpenitenciārās palīdzības sniegšana tika likvidēta ar 2009.gada 1.jūliju, daudzi Dienesta darbinieki turpina sniegt atbalstu un konsultācijas bijušajiem notiesātajiem, viņu ģimenes locekļiem un radniekiem, kā arī atbildēt uz iesniegumiem, vēstulēm un sūdzībām, jo postpenitenciārās palīdzības sniegšana netika deleģēta nevienai citai institūcijai.

Probācijas programmas

Probācijas programmas ir pasākumu kopums, kura mērķis ir veicināt probācijas klienta integrāciju sabiedrībā. Tās tiek īstenotas, lai panāktu izmaiņas likumpārkāpēju uzvedībā ar mērķi atturēt viņus no turpmākiem pārkāpumiem un veicināt viņu iekļaušanos sabiedrībā. Probācijas programma nav sods, bet gan komandas darbs, kura rezultātā mainās likumpārkāpēja uzvedība un attieksme. Iesaistīšana probācijas programmā ir veids, kā ietekmēt notiesātā uzvedību.

Probācijas programmu izstrādāšana un īstenošana balstās uz kognitīvi – biheiviorālo teoriju. Šīs teorijas pamatā ir pieņēmums, ka cilvēka uzvedība ir saistīta nevis ar konkrētu situāciju vai apstākļiem, kuros viņš ir nonācis, bet gan ar to, ko cilvēks domā par šo situāciju. Līdz ar to programmas paredz domu (uzskatu), kas noved pie nevēlamas uzvedības konstatēšanas (reģistrāciju), jaunu domu (uzskatu) modelēšanas, jauna uzvedības modeļa apgūšanas un nostiprināšanas (gan ar treniņiem programmas nodarbības ietvaros, gan reālajā dzīvē).

Veidojot probācijas programmu īstenošanas mehānismu Latvijā, tika ņemta vērā ārvalstu pieredze un pētījumi, kas liecina, ka atbilstošu probācijas programmu piemērošana probācijas klientiem ir efektīvs darba instruments, ar kura palīdzību var sekmīgi mainīt likumpārkāpēju uzvedību un līdz ar to mazināt atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanas varbūtību.

Probācijas programmu īstenošana notiek mazas grupas ietvaros divu speciāli apmācītu darbinieku vadībā. Programmu nodarbības laikā grupas dalībnieki analizē dažādas piedāvātās situācijas, dalās problēmu risināšanas pieredzē, diskutē. No Dienesta izveidošanas brīža tiek aktīvi veidota probācijas programmu izstrādes un īstenošanas sistēma, jo līdz šim sociālās uzvedības korekcijas programmas šai mērķauditorijai Latvijā netika īstenotas.

Šobrīd Dienests strādā ar sešām sociālās uzvedības korekcijas un divām sociālās rehabilitācijas programmām, katra no tām ir vērsta uz konkrētu vajadzību risināšanu.

2010.gadā Valsts probācijas dienests iesniedza licencēšanai trīs probācijas programmas, kuras atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 18.februāra noteikumiem Nr. 105 „Kārtība, kādā licencē un īsteno probācijas programmas” tika licencētas.

Pārskata gadā projekta "Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā" ietvaros uzsākta dzimumnoziedznieku programmas īstenošana kā brīvības atņemšanas iestādēs, tā arī sabiedrībā.

Saņemot tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu, ar kuru likumpārkāpējam uzlikts pienākums piedalīties probācijas programmā saskaņā ar Dienesta amatpersonas norādījumiem, Dienesta darbinieks izvērtē probācijas klienta risku izdarīt atkārtotu noziedzīgu nodarījumu un probācijas klienta vajadzības un pieņem lēmumu par probācijas klienta iesaistīšanu attiecīgā probācijas programmā.

	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2010.g.
Jauno uzraudzības klientu skaits				5013	4098
Klientu skaits ar pienākumu piedalīties programmās	1046	1946	2246	2039	1490
Probācijas programmu pienākuma īpatsvars pret klientu skaitu				41%	36%
Programmās iesaistīto klientu skaits	679	1862	1669	1317	1291
Programmās iesaistīto īpatsvars	65%	95%	74%	64%	87%
Programmas pabeigušo klientu skaits	216	1075	1256	930	967
Programmas pabeigušo īpatsvars	31%	57%	75%	70%	75%

6. tabula. Probācijas programmu īstenošana no 2006. – 2010. gadam

No jaunajiem 4098 uzraudzības klientiem 1490 ar tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu uzlikts pienākums piedalīties probācijas programmā vai pienākums piedalīties probācijas programmā saskaņā ar Dienesta norādījumiem. Salīdzinot ar 2009.gadu, 2010.gadā nedaudz ir krities piespiesto programmas pienākumu īpatsvars attiecībā pret kopējo uzraudzības klientu daudzumu. Ja 2009.gadā programmu īstenošana kā pienākums tika piespriests 41% probācijas klientu, tad 2010.gadā šis rādītājs ir 36%.

2010.gadā programmās tika iesaistīts 1291 probācijas klients, kas ir 87% no kopējā klientu skaita, kuriem bija uzlikts programmu apmeklēšanas pienākums. 2010.gadā programmas pabeidza 967 klienti – tas ir 75% no visiem programmās iesaistītajiem klientiem. 2010.gadā programmās iesaistīto un programmas pabeigušo klientu īpatsvars ir viens no augstākajiem probācijas programmu īstenošanas vēsturē. Par to, ka šis statistiskais rādītājs ir augsts, liecina arī Lielbritānijas nacionālā probācijas dienesta dati. Pēc *National Offender Management Service (NOMS)* pētījumiem Lielbritānijā, kas darbojas jau vairāk kā 100 gadus, , 2006. – 2007.gadā probācijas programmas pabeidza 68% no likumpārkāpējiem, kuri bija iesaistīti programmās.² Tikpat augsts programmasbeigušo īpatsvara rādītājs ir bijis vien 2008.gadā. Pārējos gados Dienestā šis rādītājs bija zemāks.

Lielākā daļa probācijas klientu, kurus iesaistīja probācijas programmās 2010. gadā, bija nosacīti notiesātas personas. Pārskata gadā no jauniem uzraudzības klientiem 1490 personām tika noteikts pienākums piedalīties probācijas programmā un no tiem probācijas programmās tika iesaistīti 1294 nosacīti notiesātie (tai skaitā 101 nepilngadīgais). Otra lielākā probācijas klientu grupa, kurai tika noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās, ir nosacīti pirms termiņa atbrīvotās personas.

Līdz 2009.gada 1.jūlijam Dienests brīvības atņemšanas iestādēs probācijas programmās iesaistīja 652 notiesātos. Saskaņā ar grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009.gadam” Dienests līdz 2012.gada 31.decembrim neīsteno probācijas programmas brīvības atņemšanas iestādēs, tādējādi netiks izmantoti Dienestam pieejamie resursi likumpārkāpēju uzvedības korekcijā, kā rezultātā netiks veikts ieguldījums recidīva un noziedzīgo nodarījumu veicinošo faktoru mazināšanai.

² Annual Report for Accredited programmes 2006-2007; NOMS; 4.lpp.

Uzraudzība

2006.gada 1.janvārī Dienests pārņēma no Valsts policijas nosacīti notiesāto, nosacīti pirmstermiņa atbrīvoto un nosacīti no kriminālatbildības atbrīvoto personu uzraudzību.

Saskaņā ar 2009.gada 16.jūnija grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009.gadam” Dienests no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim neuzrauga personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības.

Līdz 2010.gadam, ņemot vērā, ka probācijas klientam tiesas noteiktais pārbaudes laiks var būt pat vairāki gadi un uzraudzība ne vienmēr tiek uzsākta un pabeigta viena kalendārā gada ietvaros, Dienesta uzraudzībā esošo probācijas klientu skaits ar katru gadu turpināja palielināties. 2008.gadā Dienests uzraudzīja 13461 personas, savukārt 2009.gadā – 13 580. Ņemot vērā, ka 2010.gadā Dienesta uzraudzībā vairs nenonāca neviens nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotā persona, tādējādi nepalielinot Dienesta klientu skaitu šajā kategorijā, kā arī faktu, ka 2010.gadā nosacīta notiesāšana Latvijā tika piemērota par 15% (652 personas) mazāk nekā 2009.gadā, samazinājās arī kopējais klientu skaits, un 2010.gadā tas bija 12 750. To skaitā 10563 nosacīti notiesātas personas, kas ir par 581 (5%) mazāk nekā 2009.gadā, 1778 nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvotas personas, kas ir par 20 vairāk (1%) nekā 2009. gadā, un 409 nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotas personas, kas ir par 269 mazāk (40%) nekā 2009.gadā. 2010.gadā Dienesta uzraudzībā esošo klientu skaits, salīdzinot ar 2009.gadu, samazinājās par 6%.

		Pieaugums (%) salīdzinājumā ar 2009.gadu
Nosacīti notiesātie	10563	-5%
Nosacīti pirms termiņa atbrīvotie	1778	1%
Nosacīti atbrīvotie no kriminālatbildības	409	-40%
Kopā	12750	-6%

7. tabula. Kopējais uzraudzības funkcijas klientu skaits 2010. gadā

2010.gadā uzraudzības funkcijas klientu skaits, kuriem uzraudzība turpinās 2011.gadā, salīdzinājumā ar 2009.gadu ir samazinājies no 8577 uz 8159 – samazinājums par 418 klientiem (5%), kas galvenokārt saistīts ar nosacīti notiesāto personu uzraudzības klientu skaita samazināšanos no 7011 uz 6932 – par 79 klientiem (1%). Nosacīti notiesāto personu uzraudzības skaita samazinājums ir saistāms ar mazāku nosacītas notiesāšanas piemērošanu kopumā, kas 2010.gadā bija mazāka par 15%, salīdzinot ar 2009.gadu, par 23% mazāka nekā 2008.un 2007.gadā un par 27% mazāka nekā 2006.gadā, kad Dienests uzsāka uzraudzības funkcijas īstenošanu. Nosacīti no kriminālatbildības atbrīvoto personu uzraudzība 2011.gadā neturpinās, kas saistīts ar izmaiņām likumdošanā, kam atbilstoši nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotu personu uzraudzības funkcijas īstenošana ir apturēta, sākot ar 2009.gada 1.jūliju, un visu Dienesta uzraudzībā līdz šim datumam nonākušo personu uzraudzības periodi ir beigušies 2010.gada ietvaros.

Izbeigta uzraudzība klientiem saistībā ar notiesāšanu par jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uzraudzības laikā 2010.gadā, rēķinot procentos no aprītē esošo lietu skaita, salīdzinot ar 2009.gadu, ir samazinājusies no 2,7% uz 2,2% (280 klienti).

2007.gads	2008.gads	2009.gads	2010.gads
2,10%	3%	2,70%	2,20%

8.tabula. Izbeigta uzraudzība saistībā ar notiesāšanu par jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uzraudzības laikā 2007., 2008., 2009., 2010. gados (% no aprītē esošo uzraudzības klientu skaita)

Uzraudzības intensitāti nosaka, veicot probācijas klienta recidīva riska un kriminogēno vajadzību (sociālpsiholoģisko problēmu) novērtējumu (RVN). Šis novērtējums ietver informāciju par probācijas klienta dzīvi pirms konkrētās sodāmības, kā arī detalizētu šī brīža situācijas aprakstu, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma recidīva riskus un probācijas klienta kriminogēnās vajadzības, kas traucē viņa veiksmīgai integrācijai sabiedrībā. Veicot šo novērtējumu, uzmanība tiek koncentrēta uz pašreizējo probācijas klienta (likumpārkāpēja) stāvokli. Pēc novērtējuma veikšanas uzraudzības funkcijas klienti tiek iedalīti zema, vidēja un augsta riska kategorijās.

2010.gadā, salīdzinot ar 2009.gadu, ievērojami palielinājies to nosacīti notiesāto un nosacīti pirmstermiņa no soda izciešanas atbrīvoto personu skaits, kuru kopējais RVN bija vidējs vai augsts – abās grupās tas pieauga par 3%. Šī iemesla dēļ, neskatoties uz kopējā klientu skaita samazināšanos uzraudzības jomā 2010.gadā, Dienesta noslodze nesamazinājās, bet gan palielinājās. Tā rezultātā dienests 2010.gada jūlijā izšķīrās par uzraudzības intensitātes (klientiem veltāmā laika un pasākumu skaita) samazinājumu daļai to klientu, kuru RVN ir vidējs. Uzraudzības intensitātes samazinājums neattiecas uz nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem, vardarbīgajiem likumpārkāpējiem, kā arī tiem, kuru kriminālā pagātne liecina par augstu recidīva varbūtību.

	Zems	Vidējs	Augsts
2009. gads	35%	32%	33%
2010. gads	29%	35%	36%

9 .tabula. Uzraudzības klientu pirmreizējo RVN līmeņu salīdzinājums pa gadiem

Salīdzinot ar 2009.gadu, 2010.gadā par 1% samazinājies probācijas klientu skaits, kuri uzraudzības laikā notiesāti par jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu pārbaudes laikā un kuru RVN līmenis novērtēts kā zems – no 7% uz 6%, kā arī samazinājies probācijas klientu skaits, kuru RVN līmenis noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī novērtēts kā vidējs – no 25% uz 24%. Attiecīgi palielinājies probācijas klientu skaits, kuru RVN līmenis noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī novērtēts kā augsts – no 68% uz 70%. Tas norāda uz Dienesta darbinieku pieaugošo profesionalitāti recidīva riska prognozēšanā, kas ļauj racionāli virzīt Dienesta resursus darbam ar augsta un vidēja riska probācijas klientiem, kuri rada lielāko apdraudējumu sabiedrībai, kā arī uz riska un vajadzību novērtēšanas instrumentu pamatotību darbā ar likumpārkāpējiem. Par augsta riska probācijas klientiem tiek uzskatīti klienti ar vislielāko varbūtību atkārtoti izdarīt likumpārkāpumu, līdz ar to viņiem tiek piemērota augsta uzraudzības intensitāte. Uzraudzības saturu veido uzraudzības vienības, un tās var būt šādas: motivējošas sarunas ar probācijas klientu, kas vērstas uz izmaiņām klienta uzvedībā, speciālās probācijas programmas, dzīvesvietas apsekošana, dažādas pārbaudes utt. Atkarībā no probācijas klienta riska pakāpes, tiek izvērtētas un piemērotas uzraudzības vienības un to intensitāte.

	2009.gads	2010.gads
Zems	7%	6%
Vidējs	25%	24%
Augsts	68%	70%

10 .tabula. RVN līmeņi probācijas klientiem, kuri uzraudzības laikā notiesāti par jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu pārbaudes laikā vai neizciestās soda daļas laikā

2010.gadā Dienesta uzraudzībā atradās arī 133 personas, kuru aktuālā vai kāda no iepriekšējām sodāmībām ir par dzimumnozieguma izdarīšanu, kas ir par 18 likumpārkāpējiem

mazāk kā 2009.gadā. Pēdējos gados pastiprinātā masu mediju uzmanība tieši šīs kategorijas likumpārkāpējiem ir veicinājusi to, ka gan cietumu administratīvās komisijas, gan tiesas kļuvušas kritiskākas, lemjot jautājumus par nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas piemērošanu šai likumpārkāpēju kategorijai. Šādu praksi nevar viennozīmīgi vērtēt pozitīvi ne no tiesiskā, ne no racionālā aspekta. Šobrīd ieslodzījuma vietu iespējas strādāt cietumā ar faktoriem, kas veicinājuši dzimumnoziegumu izdarīšanu, ir ārkārtīgi minimālas – tikai divos Latvijas cietumos Dienesta darbinieki vada specializētās programmas dzimumnoziedzniekiem, specializēti recidīva riska vērtēšanas instrumenti ieslodzījuma vietās nav ieviesti. Dienesta metodes darbā ar šo likumpārkāpēju grupu ir Latvijā modernākās, un 2010.gadā Dienests ieviesa savā darbā jaunus – specializētus dzimumnoziegumu izdarījušo personu vērtēšanai paredzētos – riska un vajadzību novērtēšanas instrumentus – Stable 2007, Acute 2007 un Static 99 un apmācīja darbam ar šiem instrumentiem 62 Dienesta darbiniekus, kā arī ieviesa specializētas programmas darbam ar dzimumnoziedzniekiem, kas atrodas sabiedrībā. Diemžēl, iznākot no cietuma pēc pilna soda izciešanas, minētie likumpārkāpēji Dienesta redzeslokā nenonāk, un policijai arī nav iespēju strādāt ar šiem likumpārkāpējiem tādā veidā, lai mazinātu faktoros, kuru dēļ šie likumpārkāpēji izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Tādējādi šāda sistēma ilgtermiņā nevis veicina sabiedrības pasargāšanu no jauniem dzimumnoziegumiem, kurus izdara jau kādreiz sodītās personas, bet gan tikai uz laiku atliek šo noziegumu izdarīšanu. Lai jautājumu risinātu, 2010.gadā pēc Dienesta iniciatīvas Tieslietu ministrijas vadībā tika sagatavotas vairākas likumdošanas iniciatīvas - „Grozījumi Krimināllikumā”, „Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā”, „Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā” un „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, paredzot, ka, sākot ar 2011.gada 1.jūliju, attiecībā uz dzimumnoziedzniekiem tiek ieviests un piemērots jauns papildsods – probācijas uzraudzība, kā arī to, ka probācijas programmu vadīšana dzimumnoziedzniekiem, kas atrodas ieslodzījumā, atsākas ar 2011.gada 1.jūliju, nevis 2013.gadu.

Izvērtēšanas ziņojums

Līdz ar Dienesta izveidošanu tiesām, prokuratūrai un brīvības atņemšanas iestādēm tika radīta iespēja iegūt plašāku informāciju par apsūdzēto vai notiesāto personu taisnīgāka un sabiedrības drošības interesēm atbilstošāka lēmuma pieņemšanai. Šāda iespēja tika radīta, nosakot Dienestam funkciju – sniegt izvērtēšanas ziņojumus. Sākotnēji izvērtēšanas ziņojumus Dienests sagatavoja par apsūdzētām personām pēc tiesas vai prokurora pieprasījuma tad, kad tika lemts jautājums par piemērotāko un efektīvāko sodu vai citu krimināltiesisku sankciju piemērošanu, bet kopš 2006.gada izvērtēšanas ziņojumus varēja pieprasīt arī brīvības atņemšanas iestāde situācijās, kad tika lemts jautājums par nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu.

Pēc grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam” no 2009. gada 1. jūlija līdz 2012.gada 31. decembrim Dienests izvērtēšanas ziņojumus sniedz tikai par personām, kuras apsūdzētas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret dzimumneaizskaramību un tikumību, un apsūdzētajiem, kuri noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī bijuši nepilngadīgi. Tādējādi samazinās tiesas un prokuratūras iespējas pieprasīt izvērtēšanas ziņojumus. Šī kriminālprocesuālā instrumenta trūkums var būtiski veicināt neatbilstošāka soda piemērošanu, jo tiesai nebūs vispusīgas un objektīvas informācijas par likumpārkāpēja personību. Turklāt var tikt būtiski ierobežota personai atbilstošāku pienākumu uzlikšana nosacītas notiesāšanas gadījumā, kas ir nozīmīgs trūkums turpmākajā šo personu uzraudzības organizēšanā. Šīs izmaiņas var veicināt noziegumu recidīva pieaugumu, kā arī šo izmaiņu rezultātā ilgtermiņā var palielināties notiesāto skaits brīvības atņemšanas iestādēs.

Ņemot vērā funkcijas samazināšanu, 2010. gadā Dienests sagatavoja 2063 izvērtēšanas ziņojumus, kas ir par 14% mazāk kā 2009. gadā.

Sagatavotie izvērtēšanas ziņojumi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Skaitis	61	551	2382	2938	3027	2398	2063

11. tabula. Izvērtēšanas ziņojumu skaits 2004., 2005., 2006., 2007., 2008., 2009. un 2010. gados

Salīdzinot ar visu 2009. gadu, izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumi no tiesām un prokuroriem ir samazinājušies par 80%, bet, salīdzinot tikai ar 2009. gada 2. pusgadu (pēc ierobežojumu noteikšanas izvērtēšanas ziņojuma pieprasīšanai), pieprasījumu skaits samazinājies par 20%. Salīdzinot ar 2008. gadu, pirmstiesas izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits samazinājies par 90%.

Pārskata gadā 1432 ziņojumi jeb 69% no kopējā skaita sagatavoti par kādu jau esošu vai bijušo probācijas klientu, savukārt 631 jeb 31% izvērtēšanas ziņojumu – par jauniem probācijas klientiem. Šāds būtisks izvērtēšanas ziņojumu pieprasījums par esošiem vai bijušajiem Dienesta klientiem saistīts ar to, ka izvērtēšanas ziņojumi pēc brīvības atņemšanas iestāžu pieprasījuma vairākkārt tiek sagatavoti par vienu un to pašu personu līdz jautājuma izskatīšanai brīvības atņemšanas iestādes administratīvajā komisijā, par ko liecina fakts, ka 2010. gadā Dienests sagatavoja 1887 izvērtēšanas ziņojumus pēc brīvības atņemšanas iestāžu pieprasījumiem, bet nosacīti pirms termiņa 2010. gadā tika atbrīvoti tikai ~ 600 notiesātie. Tātad vidēji par katru no ieslodzītajiem Dienests 2010. gadā uzrakstīja ~ 3 izvērtēšanas ziņojumus. Iemesls šādai neracionālai situācijai ir pretrunas atsevišķos normatīvajos aktos, kuru 2009. gadā Dienesta ierosinātā precizēšanas iniciatīva ir ieilgusi.

	Skaitis (pilngadīgie/nepilngadīgie)	%
IZ pēc tiesas pieprasījuma	51 (10/41)	2,5%
IZ pēc prokurora pieprasījuma	125(14/111)	6%
IZ pēc brīvības atņemšanas iestāžu pieprasījuma	1887 (1878/9)	91,5%
Kopā	2063	100%

12. tabula. Izvērtēšanas ziņojumu sadalījums pēc pieprasītāja

Dienesta Konsultatīvās padomes

Lai sekmētu institūciju optimālu sadarbību vienotas politikas īstenošanā probācijas jomā, Valsts probācijas dienests saskaņā ar Valsts probācijas dienesta likuma 9. pantu sasauc un organizē Konsultatīvo padomju sēdes. 2010. gadā Dienestā kopumā notika 36 Konsultatīvo padomju sēdes.

Konsultatīvajās padomēs darbojas rajona (pilsētas) prokuratūras pārstāvis, rajona (pilsētas) tiesas pārstāvis, rajona (pilsētas) Valsts policijas pārvaldes pārstāvis, pašvaldības pārstāvis, Dienesta teritoriālās struktūrvienības pārstāvis un ieslodzījuma vietas administrācijas pārstāvis tajās teritoriālajās struktūrvienībās, kuru darbības teritorijā atrodas brīvības atņemšanas iestāde.

Līdzīgi kā 2009. gada konsultatīvo padomju sēdēs arī 2010. gadā liela uzmanība tika pievērsta Dienesta funkciju samazinājumam, skaidrojot izmaiņas Dienesta darbībā tam piešķirto līdzekļu ietvaros. Sēdēs, skaidrojot funkciju samazinājumu, Dienesta pārstāvji kopīgi ar

partneriem meklēja risinājumus funkciju un budžeta līdzekļu samazināšanas seku negatīvās ietekmes uz drošības situāciju mazināšanai.

Piemēram, saistībā ar Dienesta izlīguma funkcijas samazinājumu, krasi turpināja kristies Dienesta organizēto izlīgumu skaits. 2010.gadā konsultatīvo padomju sēdēs izlīguma funkcijas nozīme tika detalizēti skaidrota Dienesta partneriem, kā arī demonstrēta Dienesta dokumentālā filma par izlīgumu, kura kalpoja pilnvērtīgākai šīs funkcijas nozīmes izpratnei starp Dienesta partneriem. Pateicoties konsultatīvo padomju sēdēm, vairākās pilsētās Latvijā tika panākta sapratne no partneriem par nepieciešamību gadījumos, kad tas iespējams, virzīt konfliktā iesaistītās puses uz konflikta risināšanu izlīguma ceļā.

2010.gadā saistībā ar Dienesta īstenoto projektu LV0068 "Par dzimumnoziedzumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā" sēžu ietvaros liela uzmanība tika pievērsta Dienesta darbībā ieviesto dzimumnoziedznieku sociālās uzvedības korekcijas programmu darbības principu un sagaidāmo rezultātu skaidrošanai. Projekta ietvaros četrās Latvijas pilsētās tika izveidotas 2010.gadā starpinstitucionālās darba grupas darba uzlabošanai ar sabiedrībai bīstamiem noziedzniekiem, aktivizējot informācijas apriti starp darba grupā iesaistītajām tiesībsargājošajām institūcijām, tādējādi veicinot katras institūcijas ieguldītā darba efektivitāti sabiedrības drošības uzlabošanā. Cēsīs izveidotā starpinstitucionālā darba grupa jau neilgi pēc tās izveides kļuva par izcilu piemēru tiesībsargājošajām institūcijām visā Latvijā, demonstrējot, kā šāds sadarbības modelis var kļūt par efektīvu atkārtotu noziegumu novēršanas mehānismu, novēršot, iespējams, atkārtotu nozieguma izdarīšanu.

Konsultatīvo padomju dalībnieki regulāri tika informēti par aktualitātēm, kas saistītas ar Dienesta iekšējiem un ārējiem normatīvajiem aktiem, par izmaiņām likumdošanā, kas skar Dienesta darbību.

Konsultatīvo padomju darbības rezultātā vairākās Dienesta teritoriālajās struktūrvienībās būtiski uzlabojusies sadarbība un informācijas apmaiņa ar citām tiesībsargājošajām institūcijām. Piemēram, probācijas klienta uzraudzības laikā nakts apsekojumus dzīvesvietā Dienesta darbinieki veic kopā ar Pašvaldības policiju.

Dienesta īstenotie projekti

Projekts LV0068 „Par dzimumnoziedzumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā”

Pasaules praksē plaši tiek izmantotas efektīvas metodes, ar kuru palīdzību iespējams mazināt dzimumnoziedzumus izdarījušo personu recidīvu. Lai veicinātu par dzimumnoziedzumu izdarīšanu notiesāto personu resocializācijas darba efektivitāti arī Latvijā, Dienests 2009.gada 30.jūnijā uzsāka īstenot individuālo projektu Nr. LV0068 "Par dzimumnoziedzumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana

Latvijā", kura realizēšanai saņemts atbalsts no Norvēģijas ar Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzību (85% no kopējās projekta īstenošanai nepieciešamās summas).

Projekta mērķis ir veicināt par dzimumnoziedzumu izdarīšanu notiesāto personu resocializācijas un sociālās uzvedības korekcijas darba efektivitāti. Tas tiek darīts, cieši sadarbojoties ar starptautiskā līmenī atzinību guvušiem ekspertiem no Lielbritānijas un Kanādas. Projekta aktivitāšu īstenošanai pieaicināti arī partneri no Latvijas – Ieslodzījuma

vietu pārvalde un nevalstiskā organizācija „Dardedze”. Tāpat projekta mērķu sasniegšanā ir izveidota sadarbība ar Norvēģijas Tieslietu ministriju, Lielbritānijas Tieslietu ministriju un Nacionālo likumpārkāpēju labošanas dienestu, kā arī Britu Kolumbijas (Kanāda) Sabiedrības drošības un ģenerālprokuratūras ministriju, Likumpārkāpēju labošanas dienestu un Tieslietu institūtu.

Pārskata gadā norisinājās 62 Dienesta darbinieku specializēšana darbam ar dzimumnoziedzumus izdarījušām personām uzraudzības īstenošanas un izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanas funkciju ietvaros. Dienesta darbā ieviesti dzimumnoziedznieku specializētu recidīva riska un kriminogēno vajadzību novērtēšanas instrumenti Static-99, Stable2007 un Acute2007. Pārskata gadā norisinājās no Lielbritānijas pārņemtās sabiedrībā īstenojamās dzimumnoziedznieku sociālās uzvedības korekcijas programmas „Temzas ielejas dzimumnoziedznieku grupu darba programma” (TV-SOGP) adaptēšana Latvijas apstākļiem, kā arī ieslodzījuma vietu un VPD telpu aprīkošana atbilstoši dzimumnoziedznieku sociālās uzvedības korekcijas programmu īstenošanas prasībām. Tika izveidotas arī četras starpinstitucionālās sadarbības darba grupas (pilotprojekti), kuru mērķis ir attīstīt sadarbību starp institūcijām, lai veicinātu sabiedrības aizsardzību no bīstamiem noziedzniekiem un šo noziedznieku iekļaušanos sabiedrībā. Uzmanība tika pievērsta arī tam, lai stiprinātu Latvijā pastāvošo atbalsta sistēmu dzimumnoziedzumu upuriem un sadarbību ar nevalstiskā sektora organizācijām, kuras darbojas šajā jomā.

Projekts ir vērsts uz tieslietu sistēmas attīstīšanu un atbilst finanšu instrumenta prioritātes „Tieslietas” apakšprioritātēm „Probācijas sistēmas stiprināšana” un „Ieslodzījuma vietu ēku standarta uzlabošana un personāla apmācība”. Projekts ilgs līdz 2011.gada aprīlim, apgūstot 722 675 eiro.

Projekts LV0024 „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana”

2010.gads projektā „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana” noritēja vairākas nozīmīgas aktivitātes. Apmācību jomā 2010.gadā kopumā noorganizēti 28 semināri, kuros piedalījušies 480 semināru dalībnieki, tai skaitā Ieslodzījuma vietu darbiniekiem notikuši 11 semināri, kuros piedalījušies 205 dalībnieki. Dienesta darbiniekiem organizēti 17 semināri, kuros apmācīti 275 semināru dalībnieki. Pētniecības jomā 2010.gadā ir izstrādāts kopīgs pētījumu plāns Dienestam un Ieslodzījuma vietu pārvaldei, kas izsūtīts visām augstskolām, kā arī īstenotas piecas pētniecības iniciatīvas – trīs pētījumi, viena aptauja un viens projekta pieteikums pētniecības jomas attīstīšanai par darbinieku labizjūtas jautājumiem.

No 24. līdz 28.augustam Rīgā norisinājās vasaras skola „Jaunas metodes taisnīguma atjaunošanā”, kurā piedalījās ne tikai 15 Dienesta pārstāvji, bet savā pieredzē dalījās arī 10 Norvēģijas Valsts Mediācijas dienesta darbinieki. Sadarbībā ar Norvēģijas kolēģiem atjaunojošā taisnīguma pieeju ieslodzījuma vietās apguva arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieki.

2010.gadā Dienesta darbiniekiem notikuši papildus semināri par darbu ar atsevišķām klientu mērķgrupām, kā “Darbs ar atkarīgām personām” un “Darbs ar personām ar garīgas veselības traucējumiem”. Turpinājās apmācība un prasmju pilnveide semināros “Īsterapija vērsta uz

atrisinājumu – krīzes intervence”. Izlīguma veicējiem notika pieredzes apmaiņas seminārs, kurā piedalījās arī 11 brīvprātīgie izlīguma veicēji no Norvēģijas.

2010.gada maijā notika seminārs Dienesta darbiniekiem „Ziemas skola – dalīšanās ārvalstu pieredzē”, ko var uzskatīt arī par darba konferenci, proti, iespēja izplatīt projekta laikā apgūto ārvalstu darba pieredzi, ko varētu laika gaitā kā labo praksi integrēt probācijas darbā. Seminārā piedalījās kopumā 50 dalībnieki. Semināra darba programmas ietvaros tika organizētas 4 darba grupas, kas detalizēti apskatīja jautājumus Dienesta darba pilnveidei, balstoties uz apgūto pieredzi.

Darba grupu tēmas:

- „TSV vadītāju vērtēšanas metodikas pilnveide stratēģisko mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanai”;
- „Sabiedrībā izciešamie sodi”;
- „Brīvprātīgo darba attīstība Valsts probācijas dienestā”;
- „Izlīguma procesu novērtēšana un starpnieku – Dienesta darbinieku sertificēšana”.

2010.gadā tika realizēts semināru kurss „Personības pilnveide: konfliktu un stresa menedžments”. Kopumā notika trīs semināri, kuros piedalījās 36 dalībnieki. Mērķgrupa bija Dienesta TSV vadītāji. Semināra mērķis – celt semināra dalībnieku sociālo kompetenci un uzlabot prasmes rīkoties stresa situācijās, kā arī stiprināt sadarbības gaisotni komandā.

2010.gada maijā un septembrī (kopā 80 stundas) tika apmācīti 8 Dienesta darbinieki kā „Motivējošās intervēšanas” (turpmāk tekstā MI) lektori – treneri. MI trenerus sagatavoja norvēģu speciālisti. Treneri vienlaicīgi apguva zināšanas un prasmes, kā pielietot MI metodi darbā ar klientu, un nepieciešamās iemaņas un zināšanas, lai varētu paši vadīt MI seminārus citiem Dienesta darbiniekiem, ko arī īstenoja līdz 2010.gada beigām, apmācot 64 Dienesta darbiniekus.

Projekta īstenošanas gaitā notika semināri, kuros tika izskatīts darbs ar klientiem, kuriem ir specifiskas problēmas. 2009. un 2010.gadā piecos semināros „Darbs ar personām ar garīgas veselības traucējumiem” piedalījās 85 probācijas darbinieki. Savukārt trīs semināros „Darbs ar atkarīgām personām” kopumā piedalījās 62 Dienesta darbinieki. Lai uzlabotu probācijas darba kvalitāti darbā ar klientu, sniegtu savstarpēju atbalstu un vienlaicīgi novērtētu iepriekš minēto apmācību efektivitāti, saskaņā ar grozījumiem par papildus apmācību 7.18. apakšaktivitātes ietvaros, Dienesta darbiniekiem tika organizēti astoņi semināri „Kolēģu konsultācijas” (turpmāk tekstā KK). KK galvenais uzdevums pamatā bija izskatīt gadījumus un meklēt risinājumus darbā ar klientu Dienestā iepriekš minēto apmācību tēmu kontekstā.

Projekta ietvaros 2010.gadā Dienesta Pētījumu nodaļa veica 2 pētījumus:

- pētījums „Kriminālsodu izpildes rezultatīvie rādītāji: citu valstu pieredze”;
- aptauja „Probācijas klientu viedoklis par piespiedu darba izpildes un uzraudzības organizēšanu Valsts probācijas dienestā”.

Vairākas pētījumu iniciatīvas ir sagatavotas un realizētas, sadarbojoties ar pētniecības organizācijām un tajās strādājošajiem pētniekiem:

- sadarbībā ar Sabiedriskās politikas centru „Providus” veikts pētījums „Recidīva rādītāji, to noteikšanas kārtība un piemērošana Valsts probācijas dienesta un Ieslodzījumu vietu pārvaldes darbā”;

- sadarbībā ar organizāciju „IS Consulting” veikts pētījums „Rezultatīvo rādītāju sistēmas un datu analīzes prakses izpēte Ieslodzījuma vietu pārvaldē un Valsts probācijas dienestā”.

Pētījumu rezultāti pieejami Dienesta oficiālajā mājas lapā www.probacija.lv.

Plašākai pētniecības jomas attīstībai Pētījumu nodaļa 2010.gadā, sadarbojoties ar Jorkas universitāti (Lielbritānija), Avonas universitāti (Nīderlande), Tartu cietumu (Igaunija) un IGA Fondu (Bulgārija), sagatavoja projekta pieteikumu „Atbalsta sistēmas probācijas darbinieku labizjūtas stiprināšanai (izdegšanas sindroma novēršanai un profilaksei) Eiropā”. Projekta pieteikums iesniegts Eiropas Komisijas programmas „Krimināltiesības” projektu grantu konkursā.

2010.gadā ir pabeigta koncepcijas projekta „Apmācības un pētījumu attīstības koncepcija probācijas un ieslodzījumu vietu sistēmā” izstrāde.

Nemot vērā projekta līdzekļu ietaupījumu, projekta īstenošanas termiņš tika pagarināts par 3 mēnešiem, palielinot projekta rezultatīvos rādītājus apmācību jomā gandrīz divreiz.

Projekts tapis sadarbībā ar Ieslodzījumu vietu pārvaldi un Norvēģijas Nacionālo Mediācijas dienestu. Projekta realizēšanai saņemts līdzfinansējums no Norvēģijas ar Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta palīdzību, apgūstot 869 996 eiro. Projekts tika ieviests no 2008. gada jūlija līdz 2011.gada februārim.

„Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Valsts probācijas dienesta darbā”

No 2009.gada 1.jūlija līdz 2010.gada 28.februārim Valsts probācijas dienestā (turpmāk – Dienests) tika īstenots Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta grantu shēmas „Īstermiņa ekspertu fonds” apakšprojekts „Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Valsts probācijas dienesta darbā”, apgūstot 48 758.78 EUR.

Apakšprojekta mērķis:

- Eiropas pieredzes pārņemšana jaunas izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanai izlīguma procesā starp cietušo un likumpārkāpēju;
- Rokasgrāmatas „Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmata” izstrāde.

Pārskata gadā apakšprojekta ietvaros tika organizēti trīs semināri sadarbības partneriem, kuros piedalījās dienesta, policijas, prokuratūras, bāriņtiesas darbinieki, bērnu tiesību aizsardzības speciālisti un skolu sociālie pedagogi. Šie semināri izraisīja lielu interesi, jo līdz šim sadarbības partneriem pietrūka zināšanu par Taisnīguma atjaunošanas filozofiju un izlīguma būtību. Rezultātā policijas darbinieki izrādīja interesi par līdzīgām mācībām arī citiem saviem darbiniekiem.

2010.gadā tapa mācību filma „Izlīgums starp cietušo un likumpārkāpēju”. Līdz šim šāda filma latviešu valodā nebija pieejama. Filma tika demonstrēta televīzijā, izmantota dažādos semināros un citos informatīvajos un izglītojošos pasākumos.

Apakšprojekta ieviešanas gaitā dienesta darbiniekiem tika organizēts seminārs par Taisnīguma atjaunošanas pieejas metodi „Conferencing” jeb izlīguma sanākumi. Semināru

vadīja ekspertes no Norvēģijas Nacionālā Mediācijas dienesta Gro Rosslund un Iren Sørffjordmo. Semināra rezultātā tapa mācību programma par izlīguma sanāksmi, kā arī tika iztulkoti citi papildmateriāli par Taisnīguma atjaunošanas pieejas filozofiju. 2010.gadā apakšprojekta ietvaros dienestā tika piesaistīti un apmācīti 36 topošie brīvprātīgie izlīguma starpnieki. Kopumā projekta ietvaros līdzīgos semināros tika apmācīti 48 topošie brīvprātīgie izlīguma starpnieki. Projekta noslēgumā tika secināts: lai radītu arvien plašāku izpratni un labāku sadarbību ar procesa virzītājiem, jāturpina sabiedrības un tiesībsargājošo institūciju pārstāvju informēšanas darbs.

Sekmīgākai probācijas programmu nodrošināšanai dienestā, apakšprojekta ietvaros tika izstrādāta „Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmata”, kā arī metodiskie norādījumi tās izmantošanai. Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmātā iekļautie materiāli veicinās probācijas klientu lietu vadītāju, probācijas programmu īstenošanu un dienesta teritoriālo struktūrvienību vadītāju padziļinātu izpratni par probācijas programmām, to īstenošanas efektivitātes priekšnosacījumiem, probācijas klientu iesaistīšanu un probācijas programmu īstenošanas procesa efektīvu nodrošināšanu, kas ļaus dienestam pilnvērtīgi izmantot probācijas programmu resursu likumpārkāpēju uzvedības korekcijai.

Apakšprojekta ietvaros tika iztulkota arī probācijas programmas „Vardarbības novēršanas programma” dalībnieka burtnīca no latviešu valodas krievu valodā. Probācijas programmu dalībnieku materiālu pieejamība krievu valodā būtiski palīdzēs probācijas klientiem, kuriem ir vājas valsts valodas zināšanas, apgūt programmu un ar labākiem rezultātiem sasniegt probācijas programmas mērķus.

***Projekts „Kvalitātes vadības sistēmas izveidošana un ieviešana Valsts probācijas dienestā”
(Nr.1DP/1.5.1.3.1/08/APIA/SIF/021/19)***

2010. gada 1.jūnijā Valsts probācijas dienests uzsāka Eiropas Sociālā fonda projekta „Kvalitātes vadības sistēmas izveidošana un ieviešana Valsts probācijas dienestā” ieviešanu. 85% no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15% Latvijas valsts budžets. Aktivitāti administrē Valsts kanceleja sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu.

Projekts izstrādāts, lai izveidotu, ieviestu un sertificētu kvalitātes vadības sistēmu digitāli interaktīvā formātā Valsts probācijas dienestā (turpmāk Dienests) atbilstoši starptautiskā standarta ISO 9001:2008 prasībām ar mērķi uzlabot un nodrošināt vienādu pakalpojumu sniegšanu probācijas klientu integrācijai sabiedrībā visos Latvijas reģionos.

Projekta galvenās aktivitātes:

- Kvalitātes vadības sistēmas izstrāde;
- Dienesta darbinieku apmācības.

Pārskata gadā aktivitātes ietvaros tika apmācīti 13 kvalitātes vadītāji no Dienesta struktūrvienībām, 43 procesu īpašnieki, 14 kvalitātes iekšējie auditori, 121 Dienesta darbinieki darbam ar elektronisko kvalitātes vadības sistēmu gan Rīgā, gan visos reģionos. 43

darbinieki piedalījās apmācībās par CAF un citiem kvalitātes vadības sistēmas modeļiem, kurus var izmantot vadības sistēmas pilnveidošanai. 3 dienesta speciālisti tika apmācīti darbam ar programmatūru *iGrafx Flowcharter*.

Plānots, ka līdz 2011.gada 31.maijam Dienesta izstrādātā un ieviestā kvalitātes vadības sistēma tiks sertificēta un dienests iegūs ISO 9001:2008 standarta sertifikātu. Projekts ietilpst Eiropas Sociālā fonda 1.5.1.3.1.aktivitātē „Kvalitātes vadības sistēmas izveide un ieviešana”. Projekts ilgs līdz 2011.gada 31.maijam, apgūstot 24 970 LVL.

Dienesta darbības efektivitātes uzlabošana

2010.gadā tika veikti pieci un noslēgti četri Dienesta iekšējie auditi. Pēc veikto auditu rezultātiem var secināt, ka Dienestā kopumā ir izveidota un darbojas normatīvajiem aktiem un Dienesta darbības mērķiem atbilstoša iekšējā kontroles sistēma. Atsevišķas nepilnības, kas tika atklātas auditu laikā, būtiski neietekmē Dienesta sistēmu darbību. Pamatojoties uz veikto auditu rezultātiem un ņemot vērā ieviestos un vēl neieviestos audita ieteikumus, tiek veikti iekšējās kontroles sistēmas uzlabojumi, kas nodrošina iekšējās kontroles efektīvu darbību.

Lai mazinātu korupcijas riskus Dienesta darbā, pārskata gadā turpinājās 2009.gadā izstrādātā Dienesta pretkorupcijas pasākumu darba plāna izpilde. 2010.gadā Dienestā savus pienākumus veica Valsts administrācijas skolas apmācībās „Iekšējā kontrole korupcijas risku novērtēšanai” apmācīti divi Dienesta darbinieki. Papildus tiem 2010.gadā vēl divi Dienesta darbinieki apmeklēja Valsts administrācijas skolā organizētās apmācības „Korupcijas novēršana”. Pārskata gadā regulāri tika pieņemti lēmumi par darbu amatu apvienošanas kārtību. Lai mazinātu korupcijas risku Dienesta organizētajos iepirkumos saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma grozījumos noteiktajām izmaiņām ir sagatavots un nosūtīts TM saskaņošanai jauns iekšējo noteikumu projekts par Dienesta iepirkumu organizēšanas kārtību. Ikdienas pienākumi tiek pildīti saskaņā ar iekšējo kārtību „Valsts probācijas dienesta darba kārtība”, kura nosaka jautājumus arī par pretendentu pieņemšanu darbā vai iecelšanu amatā un nodarbinātā novērtēšanu, kā arī ar iekšējo kārtību „Valsts probācijas dienesta ierēdņu un darbinieku piemaksu un papildatvaļinājuma noteikšanas kārtība”.

2010.gadā tika izstrādāts Personāla vadības politikas projekts, kurš tika apstiprināts 2011.gada sākumā. Lai uzlabotu Dienesta darba efektivitāti, pēc veiktajiem auditiem Personālvadības un lietvedības nodaļā 2010.gadā tika sniegti priekšlikumi Valsts probācijas dienesta 2010.gada 29.jūlija iekšējiem noteikumiem Nr.9005-5/35 „Valsts probācijas dienesta darba kārtība” un Valsts probācijas dienesta 2009.gada 1.septembra kārtībai Nr.9005-5/62 „Valsts probācijas dienesta ierēdņu un darbinieku piemaksu un papildatvaļinājuma noteikšanas kārtība”. Pārskata gadā tika izstrādāts Dienesta ētikas kodekss, kas ietver korupcijas novēršanas pasākumus. 2010. gadā Dienesta ētikas komisija izskatīja divus Valsts probācijas dienesta ētikas kodeksa normu pārkāpumu gadījumus, no kuriem vienā gadījumā tika nolemts virzīt jautājumu izskatīšanai disciplinārlietā.

Lai mazinātu korupcijas riskus Dienesta funkciju īstenošanā, pārskata gadā turpinājās darbs pie Dienesta datubāzes „PLUS” aprobācijas, kas palielina dienesta funkciju izpildes caurspīdīgumu. Pārskata gadā Dienesta darbinieku vidū netika fiksēts neviens korupcijas gadījums.

Dienesta personāls

Rādītājs	Nodarbināto skaits
Faktiskais nodarbināto skaits vidēji 2010. gadā	389
Personāla rotācijas koeficients*	0,25
Personāla atjaunošanās koeficients**	0,14
Personāla iedalījums pēc dzimuma:	389
Vīrieši	53
Sievietes (t.sk. prombūtnē)	336 (34)
Personāla iedalījums pēc amata (t.sk. prombūtnē)	389
Dienesta vadītājs	1
Dienesta vadītāja vietnieki, Nodaļu un TSV vadītāji, nodaļas vadītāja vietnieks, t.sk. Vecākais personāla inspektors, Juriskonsults	43 (2)
Filiāļu, daļu vadītāji	11
Vecākie referenti – ierēdņi	300 (27)
Citi amati – darbinieki	34 (5)

* Personāla rotācijas koeficients = (pieņemto skaits+atbrīvoto skaits)/nodarbināto vidējais skaits

** Personāla atjaunošanās koeficients = pieņemto personu skaits/nodarbināto vidējais skaits

13. tabula. Personāla iedalījums pēc statusa, dzimuma un amata

1. Vecums/dzimums (no tiem, prombūtnē)	Sievietes	Vīrieši	Kopā
20-29 gadi	64 (13)	12	77
30-39 gadi	117 (18)	19	136
40-49 gadi	96 (3)	13	109
50-59 gadi	50	9	59
60-69 gadi	8	0	8
2. Amats/dzimums (no tiem, prombūtnē)			
Dienesta vadītājs	0	1	1
Dienesta vadītāja vietnieki, Nodaļu un TSV vadītāji, nodaļas vadītāja vietnieks, t.sk. Vecākais personāla inspektors, Juriskonsults	35 (2)	8	43
Filiāļu, daļu vadītāji	8	3	11
Vecākie referenti – ierēdņi	263 (27)	36	300
Citi amati – darbinieki	30 (5)	5	34

14. tabula. Personāla iedalījums pēc vecuma un amata, ņemot vērā sieviešu un vīriešu īpatsvaru

Personāla mainības situācijas raksturojums

2010. gadā tika izsludināti konkursi uz 29 Dienesta ierēdņu un darbinieku (turpmāk tekstā – darbinieks) vakantajiem amatiem. Gada laikā tika pieņemti darbā un iecelti amatā (turpmāk tekstā – pieņemti) 53 darbinieki, no tiem 20 darbinieki pieņemti uz cita darbinieka prombūtnes laiku, bet no Dienesta atbrīvoti 44 darbinieki.

Savukārt salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, Dienesta atbrīvoto darbinieku skaits samazinājies divas līdz trīs reizes, 2010. gadā sasniedzot 44 personu skaitu.

Rādītājs	Darbinieku skaits
Atbrīvoto personu skaits, kopā	44
no tiem, ierēdņa amati	35
no tiem, darbinieku amati	9
Sadalījums pēc amata:	
Vecākie referenti	30
Nodaļu/TSV vadītāji un vietnieki	5
Darbinieki	9
Atbrīvošanas pamatojums:	
Pēc paša vēlēšanās	35
Sakarā ar termiņa izbeigšanos	3
Darbinieka un darba devēja vienošanās	2
Cits	4

15. tabula. 2010. gadā atbrīvotās personas pēc amata un iemesla

Izglītības līmenis	Nodarbināto skaits
Kopā darbinieki ar augstāko izglītību:	373
- Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	2
- Otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	110
- Bakalaura izglītība	82
- Augstākā izglītība	79
- Maģistra grāds	100
Kopā darbinieki ar vidējo izglītību:	16

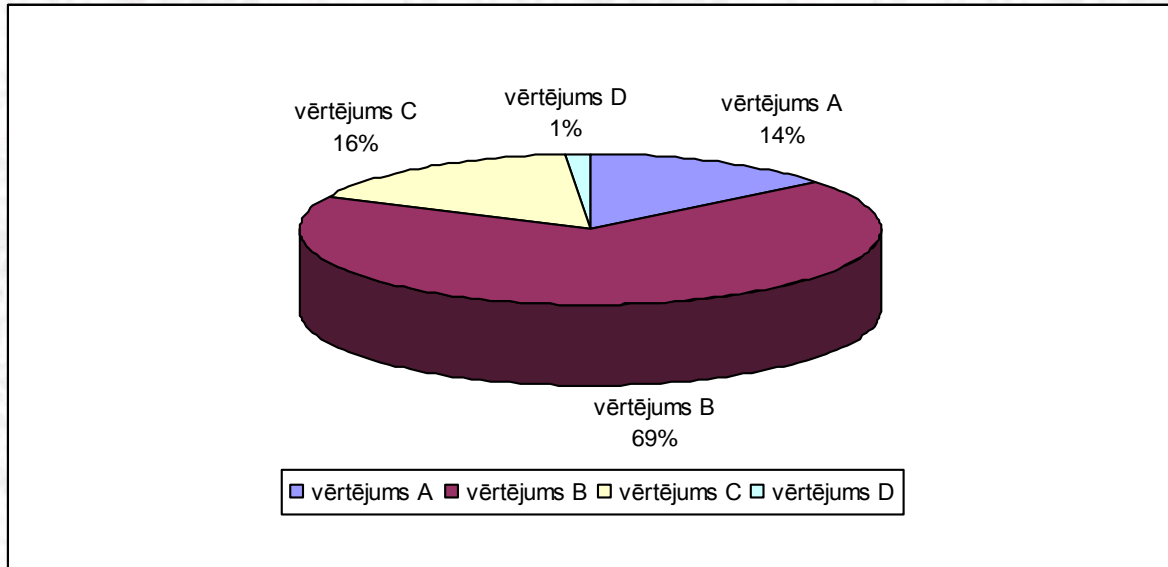
16. tabula. Personāla iedalījums pēc izglītības līmeņa

Izglītības joma	Nodarbināto skaits
Pedagoģija	102
Tiesību zinātne	93
Sociālais darbs	48
Psiholoģija	37
Ekonomika	19
Citas jomas	74

17. tabula. Personāla iedalījums pēc izglītības jomas

Personāla novērtēšana

2010.gadā notika 340 Dienesta darbinieku darbības un tās rezultātu novērtēšanas – 48 darbinieki novērtēti ar A līmeni, 232 darbiniekiem novērtējums piešķirts B līmenī, 55 darbinieki saņēmuši novērtējumu C līmenī, 5 darbinieki novērtēti ar D līmeni. Diagrammā attēlota novērtējumu procentuālā attiecība.

6. attēls. 2010. gadā veikto Dienesta darbinieku darbības un tās rezultātu novērtējumi

Tāpat kā iepriekšējos gados lielāko daļu sastāda darbinieku novērtējums B līmenī (2009.gadā tas bija 65%). Salīdzinot ar 2009.gadu, darbinieku novērtējums A līmenī ir palielinājies par 1%, bet novērtējums C līmenī ir samazinājies par 4% (2009.gadā A līmenis bija 13%, C – 20%).

2010.gadā Dienesta ierēdņiem par konstatētiem pārkāpumiem tika ierosinātas astoņas disciplinārlietas, kas ir par 4 lietām mazāk kā 2009.gadā, četras no minētajām disciplinārlietām turpinājās no 2009. gada, no tām divas turpinās 2011.gadā sakarā ar ierēdņu prombūtni.

Dienesta komunikācija ar sabiedrību

Pasākumi sabiedrības informēšanai un izglītošanai

2010.gadā liela uzmanība tika pievērsta darbam ar masu medijiem – informēšanai par norisēm Dienesta darbībā, tā funkcijām un par probācijas darba specifiku kopumā.

Neskatoties uz komunikācijas funkcijas optimizēšanu, kas tika veikta 2009.gadā, pārskata gadā Dienesta publicitāte pieauga par 38% jeb 189 publikācijām salīdzinājumā ar 2009.gada datiem, kā arī ievērojami pārsniedza iepriekšējos gados fiksēto publikāciju apjomu par Dienesta darbību. 2010. gadā Dienests organizēja 7 preses konferences un piedalījās 1 preses konferencē: „2009. gada Dienesta darbības rezultāti”, „Izlīguma nedēļa”, „5 gadi kriminālsodam – piespiedu darbs – Valsts probācijas dienesta praksē”, „Dzimumnoziedzumu upuru sociālās rehabilitācijas un interešu aizstāvības jomas attīstība Latvijā”, „Norvēģijas Ārlietu ministrijas valsts sekretāra vizīte Valsts probācijas dienestā”, „Dienesta 7. gadadienai veltīta preses konference”, „Projekta LV0024 noslēguma konference”, „Net-Safe Latvia: Dzimumnoziedzumi internetā”.

2010.gadā visvairāk tika atspoguļots Dienesta darbs kopumā. Pārskata gadā aktuālas bija publikācijas par Dienesta darbības rezultātiem un nākotnes prognozēm saistībā ar sabiedrības drošības situāciju pēc Dienesta funkciju samazinājuma 2009.gadā. Īpaši aktuālas tēmas uzskaitīto publikāciju vidū bija Dienesta īstenotā projekta LV0068 "Par dzimumnoziedzumiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā" ieviešanas gaita, uzraudzības funkcija un piespiedu darbs.

2010.gadā pirmo reizi Dienesta pastāvēšanas laikā akcijas „Izlīguma nedēļa” laikā tika popularizēta Dienesta izlīguma funkcija. Izlīguma nedēļā sabiedrība un speciālisti visā Latvijas teritorijā tika informēti par izlīguma iespējām ar Dienesta starpniecību. Pārskata gadā Dienesta nodarbinātie akcijas „Lielā talka” ietvaros palīdzēja sakopt vidi visās lielākajās Latvijas pilsētās, tādejādi paužot savu labo gribu un ieinteresētību dzīvot un rūpēties par sakārtotāku Latviju. Dienesta komanda piedalījās arī populārajā *Nordea* Rīgas maratonā, kur spēja uzrādīt ļoti augstus rezultātus, kā arī demonstrēt savu entuziasmu plašajai maratona līdzjutēju auditorijai un tā dalībniekiem.

Pasākumi sabiedrības viedokļa izzināšanai

Projekta LV0024 ietvaros tika veikta aptauja „Probācijas klientu viedoklis par piespiedu darba izpildes un uzraudzības organizēšanu Valsts probācijas dienestā”. Aptauja tika veikta, lai noskaidrotu probācijas klientu viedokli par piespiedu darba izpildes un uzraudzības organizēšanu. Aptaujas rezultāti pieejami Dienesta oficiālajā mājas lapā www.probacija.lv.

Sadarbība ar nevalstisko sektoru

Tā kā nevalstiskās organizācijas (NVO) darbojas sabiedrības un tās grupu interesēs, sniedz cilvēkiem iespējas uzlabot savu un citu sabiedrības locekļu dzīves kvalitāti, profesionāli pašapliecināties un augt personībām, Dienestam ir būtiski sadarboties ar NVO. Pārskata gadā Dienests turpināja sadarbību ar NVO piespiedu darbu funkcijā, kā arī uzraudzības funkcijas ietvaros. 2010.gadā tika izvirzīts uzdevums – piesaistīt NVO kā darba devējus piespiedu darba jomā. Pārskata periodā noslēgti 16 jauni līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā ar nevalstiskajām organizācijām, un līdz 2010.gada 31.decembrim kopumā visā Latvijā līgumi noslēgti ar 72 nevalstiskajām organizācijām. Sabiedriskā darba jomā 2010.gadā noslēgtas vienošanās ar 4 nevalstiskajām organizācijām, bet kopumā līdz 2010.gada 31.decembrim ar nevalstiskajām organizācijām Latvijā noslēgtas 34 vienošanās.

Veiksmīga sadarbība ar NVO, organizējot kriminālsoda – piespiedu darbs izpildi, izveidojusies:

1) ar „Alūksnes un Apes novada fondu”, kur regulāri tiek nodarbināti probācijas klienti. Tā kā probācijas klientiem ir dažādas prasmes un iemaņas, tad viņi tiek norīkoti atbilstošos darbos, piemēram:

- labdarības pasākumu organizēšana, probācijas klientu līdzdalība pārtikas paku sagatavošanā un izdalīšanā;
- biroja darbu veikšana – tekstu pārrakstīšana, materiālu kopēšana, sagatavošana semināriem.

2) ar invalīdu un viņu draugu apvienību „Apeirons”, kur probācijas klienti transportē invalīdus (pavadoņi, asistenti).

3) ar biedrību „Saldus dzīvnieku patversme”, kur probācijas klienti laboja žogus, izgatavoja un remontēja dzīvnieku krātiņus, veica dzīvnieku aprūpes un uzkopšanas darbus.

Ieguvums no probācijas klientu nodarbināšanas piespiedu darbā NVO ir probācijas klienta norīkošana viņa prasmēm un iemaņām atbilstošā darbā. Radot probācijas klientā apziņu par

viņa sniegto ieguldījumu konkrētā darbā, piemēram, labdarības organizēšanā, tiek palielināta iespēja, ka soda izpilde notiks efektīvi.

Dienests jau vairākus gadus sadarbojas ar NVO – biedrību "Integrācija sabiedrībai" un tās sociālās rehabilitācijas centru „Ratnieki” (turpmāk - SRC).

2010. gadā sadarbība ar SRC turpinājās pēc savstarpēji noslēgtā līguma par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu Dienesta uzraudzības probācijas klientiem. Pārskata gadā uz SRC „Ratnieki” tika nosūtīti 27 uzraudzības klienti, kuriem bija dzīves vietas problēmas. Pateicoties Jūrmalas TSV sadarbībai ar SRC „Ratnieki” personālu, probācijas klientu problēmas dzīves vietas, darba vietas atrašanās, dokumentu kārtošanā tika veiksmīgi risinātas. Uz SRC „Ratnieki” nosūtītie probācijas klienti, lai nostiprinātu un papildinātu savas sadzīves prasmes, tika iesaistīti sociālās rehabilitācijas programmā „Dzīves skola-2”, saņēma SRC psihologa palīdzību jaunās nodarbībām piemērotās telpās, ko SRC iekārtojis projekta ietvaros ar Norvēģijas finanšu instrumenta palīdzību, kā arī pēc izvēles varēja apgūt galdnieka amata iemaņas jaunuzceltajā un mūsdienīgi aprīkotajā galdnieku darbnīcā.

2010. gadā Dienests valsts finansētas programmas ietvaros sadarbojās ar SRC „Akrona-12”, kur probācijas klientam, ja viņš atbilst Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes un organizēšanas kārtība” nosacījumiem, ir iespēja saņemt 28 dienu rehabilitācijas kursu Minesotas 12 soļu programmā.

Dienesta uzdevumi 2011. gadam

Pārskata gadā uzsāktie uzdevumi, kas tiks turpināti 2011. gadā

- Pilnveidot Dienesta funkciju tiesisko regulējumu un nodrošināt funkciju izpildes kvalitāti atbilstoši Dienestā noteiktajiem standartiem;
- Pilnveidot probācijas programmu īstenošanu Dienestā;
- Pilnveidot izlīguma īstenošanu visā Latvijā, piesaistot brīvprātīgos probācijas darbiniekus.

2011. gadam izvirzītie uzdevumi

- Attīstīt un pilnveidot sabiedrības iesaistīšanu Valsts probācijas dienesta funkciju īstenošanā (NVO un brīvprātīgie);
- Pilnveidot uzraudzības funkciju, darbu fokusējot uz atbalstu probācijas klientiem kriminogēno vajadzību risināšanā, īpašu uzmanību veltot nepilngadīgajiem un vardarbīgajiem probācijas klientiem;
- Attīstīt dzimumnoziedznieku uzraudzības un uzvedības korekcijas sistēmu, pilnveidojot darbinieku iemaņas un nodrošinot ieviesto darba metožu atbilstošu monitoringu;
- Ieviest un nepārtraukti pilnveidot kvalitātes vadības sistēmu;
- Izveidot Mācību un pētījumu nodaļu un nodrošināt tās darbību.

2011. gadā plānotie sadarbības projekti

- Darbs pie programmas „Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma” projekta Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ietvaros;
- Īstenot Eiropas Sociālā fonda projektu „Probācijas programmu īstenošanas kvalitātes paaugstināšana”;
- Īstenot ANO Narkotiku un Noziedzības biroja (UNODC) projektu „Motivējošā intervēšana darbā ar narkotiku lietotājiem – prasmju treniņš Valsts probācijas dienesta un policijas darbiniekiem”.